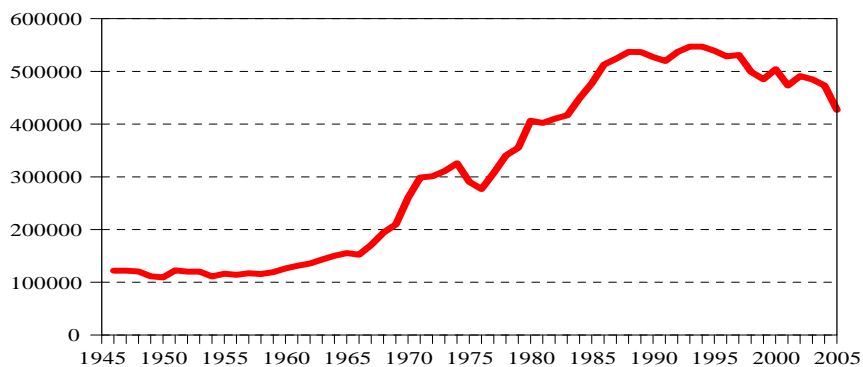

DANSKERNES UDSATHED FOR KRIMINALITET 1986 TIL 2005

Af

Flemming Balvig & Britta Kyvsgaard

Januar 2006

**Københavns Universitet*Justitsministeriet
Det Kriminalpræventive Råd *Rigspolitichefen**

SAMMENFATNING

Problemstillingen

For tyve år siden (i 1986) kom antallet af politianmeldte straffelovsovertrædelser i løbet af et år i Danmark for første gang over en halv million. Der var tale om en femdobling, sammenlignet med begyndelsen af 1960'erne, og væksten havde været accelererende, jf. figuren på forsiden. I forhold til folketallet var Danmark tilsyneladende nu blevet et af de mest kriminalitetsbefængte lande i verden. Og ifølge flere prognoser kunne man befrygte, at antallet af anmeldte straffelovsovertrædelser i år 2000 ville overstige en million.

Så galt gik det ikke. Antallet af politianmeldte straffelovsovertrædelser er aldrig oversteget 550.000 og har desuden i det seneste tiår været faldende. Antallet af anmeldte straffelovsovertrædelser var i 2005 det lavest i 20 år.

I nærværende rapport belyses, i hvilken udstrækning disse udviklingstendenser afspejler udviklingen i danskernes *faktiske* risiko for at blive udsat for kriminalitet. Politianmeldte straffelovsovertrædelser omfatter således kun en del af den kriminalitet, danskerne er udsat for. Danskerne udsættes også for kriminalitet, som ikke anmeldes, eller som ikke registreres af politiet, den *skjulte kriminalitet*. Hvis der sker ændringer i anmeldelsestilbøjeligheden – og derved i kriminalitetens *mørketal* – kan udviklingen i den faktiske risiko være helt anderledes end den, der kan aflæses i kriminalstatistikken.

Undersøgelsen

Størrelsen af den faktiske kriminalitet og af mørketallet er blevet søgt kortlagt gennem to offerundersøgelser, foretaget i 2005. I disse undersøgelser er repræsentative udsnit af befolkningen mellem 16 og 74 år blevet interviewet om, hvorvidt de inden for det seneste år har været udsat for forskellige former for kriminalitet, og om de i givet fald har anmeldt det, de har været udsat for, til politiet. Disse undersøgelser er sammenlignelige med flere tidligere tilsvarende undersøgelser, og kan således anvendes til at vurdere udviklingen i den faktiske kriminalitet og mørketallet.

Kriminalitetens faktiske udvikling

Fra 1987 til 2005 er danskernes faktiske risiko for at blive *udsat for kriminalitet* (tyveri, hærværk og/eller vold) faldet med omkring 20 pct. Den faldende tendens har først gjort sig gældende i den sidste del af perioden. Den første del af perioden var præget af stagnation.

Risikoen for at blive *udsat for tyveri* har været stigende indtil forholdsvis nylig, men er faldet de seneste år. I 2005 lå risikoen på samme niveau som i 1972, hvor den første offerundersøgelse blev foretaget. Befolkningens anmeldelsestilbøjelighed har været svagt stigende.

Risikoen for at blive *udsat for hærværk* blev næsten fordoblet fra begyndelsen af 1970erne og frem til 1980erne og begyndelsen af 1990erne, men er herefter frem til 2005 næsten halveret, således at risikoen er omtrent den samme i 2005 som i 1972. Befolkningens anmeldelsestilbøjelighed med hensyn til hærværk er steget, hvilket kan være forklaringen på, at antallet af politiregistrerede hærværkstilfælde ikke har været faldende de senere år.

Risikoen for at blive *udsat for vold* kan kun sammenlignes tilbage til 1987. Fra 1987 til 2005 har befolkningens risiko for at blive udsat for vold holdt sig konstant. Derimod er der sket stigning i befolkningens tilbøjelighed til at anmelde vold til politiet, hvilket kan være forklaringen på, at antallet af politiregistrerede voldstilfælde har været stigende de senere år.

Kriminalitetens omfang og karakter 2005

20 pct. af de 16-74-årige tilkendegav i de interviewundersøgelser, der er gennemført i 2005, at de har været *udsat for kriminalitet* (dvs. tyveri, hærværk og/eller vold) det seneste år forud for interviewtidspunktet. Det svarer til 786.000 ofre for kriminalitet. Godt en tredjedel af ofrene, 37 pct., har flere gange været udsat for kriminalitet, typisk for samme form for forbrydelse. Yngre er mere udsat for kriminalitet end ældre, og mænd mere end kvinder. Kvinders udsættelse til gengæld oftere end mænd flere gange inden for samme år. 60 pct. af ofrene har anmeldt den kriminalitet, de har været udsat for, til politiet.

2 pct. har været *udsat for vold*. Det svarer til 69.000 volds ofre. Godt en tredjedel, 35 pct., af volds ofrene har været udsat for vold flere gange. 43 pct. af volds ofrene har anmeldt den vold, de har været udsat for, til politiet. Halvdelen af volds ofrene har fået synlige mærker eller skader som følge af

volden, og halvdelen af disse skader har krævet lægebehandling. At blive udsat for vold synes at øge risikoen for ubehagelige psykiske og sociale eftervirkninger i form af ængstelse og angst for (på ny) at blive udsat for kriminalitet betydeligt. Voldsproblematikken behandles mere dybtgående i en særlig rapport ("Volden i Danmark, 1995 og 2005").

8 pct. har været *udsat for hærværk*. Det svarer til 318.000 hærværksofre i løbet af et år. Knap hver fjerde af hærværksofrene, 23 pct., har været udsat flere gange. De umiddelbare økonomiske skadevirkninger som følge af det hærværk, danskerne har været udsat for, beløber sig til 1,2 milliarder kr., svarende til 3.700 kr. pr. hærværkstilfælde. 47 pct. af ofrene for hærværk har anmeldt det til politiet. Jo større skaden har været, desto flere har anmeldt.

13 pct. har været *udsat for tyveri*. Det svarer i absolutte tal til 507.000 tyveriofre. Mellem hver fjerde og hver tredje, 29 pct., af tyveriofrene har været udsat flere gange. Tyveriernes umiddelbare økonomiske skadevirkninger beløber sig til 4,6 milliarder kr., svarende til 8.900 kr. pr. tyveri. En undersøgelse foretaget i 1977 viste, at de umiddelbare økonomiske skadevirkninger ved tyveri dengang beløb sig til 0,6 milliarder kr., svarende til 1.300 kr. pr. tyveri. 67 pct. af ofrene for tyveri har anmeldt det til politiet. Selv ved forholdsvis små skader er anmeldelsestilbøjeligheden høj, hvilket betyder, at 92 pct. af de kroner, der stjæles for, politianmeldes. Det "økonomiske mørketal" på tyveriområdet er således kun 8 pct. I 1977 var det 10 pct.

Angst for kriminalitet

13 pct. af de 16-74-årige giver udtryk for, at de ofte eller næsten hele tiden bekymrer sig om deres personlige risiko for at blive udsat for kriminalitet, svarende til godt en halv million danskere. Godt 60 pct., svarende til op mod 2½ million danskere, giver udtryk for, at de aldrig eller sjældent tænker på denne risiko. Lidt flere kvinder end mænd er ængstelige, mens der ikke er nogen større aldersmæssige forskelle.

De sidste tyve år er angsten for kriminalitet hverken steget eller faldet, men har holdt sig nogenlunde på samme niveau. Undersøgelser fra sidste halvdel af 1970erne og begyndelsen af 1980erne viser, at angsten for at blive udsat for kriminalitet dengang var noget mere udbredt, end den er i 2005. Den mere samfundsmæssige bekymring for kriminaliteten har været faldende.

Oversigt over udviklingen i danskernes risiko for at blive udsat for kriminalitet, anmeldelsestilbøjelighed og bekymring for kriminalitet frem til 2005

	Første sammenlignelige måling foretaget år	Udvikling fra første måling til 2005*	Procent i 2005
Risiko for at blive udsat for kriminalitet (tyveri, hærværk og/eller vold)	1987	-	20%
Anmeldelsestilbøjelighed for kriminalitet	Måling ikke foretaget tidligere	Sandsynligvis: +	60%
Risiko for at blive udsat for tyveri	1972	0	13%
Anmeldelsestilbøjelighed for tyveri	1972	+	67%
Risiko for at blive udsat for hærværk	1972	0	8%
Anmeldelsestilbøjelighed for hærværk	1972	+	47%
Risiko for at blive udsat for vold	(1971)/1987	0	2%
Anmeldelsestilbøjelighed for vold	1971	+	43%
Risiko for at blive udsat for trusler om vold**	1987	0	5%
Anmeldelsestilbøjelighed for trusler om vold**	Målinger ikke foretaget tidligere	?	Måling ikke foretaget
Personlig bekymring for kriminalitet	1976	0	13%
Samfundsmæssig bekymring for kriminalitet	1985	-	35%

* Tegnforklaring: + = stigning, 0 = uændret, - = fald, ? = vides ikke.

** Se rapporten "Volden i Danmark, 1995 og 2005" (Balvig & Kyvsgaard, 2006b).

1. INDLEDNING

I oktober 1993 udsendte regeringen en handlingsplan vedrørende bekæmpelse af vold. Det indgik som en del af denne handlingsplan at tage initiativer til en bedre voldsstatistik og en bedre kortlægning af volden i det hele taget. Det hed således blandt andet i handlingsplanen (*Bekæmpelse af vold*, 1993):

“Udviklingen i voldskriminaliteten er beskrevet i bilag 2, der bl.a. redegør for stigningerne i anmeldte voldsforbrydelser. Der knytter sig imidlertid betydelige usikkerheder til at anvende den anmeldte voldskriminalitet som mål for den vold, der begås i samfundet. .... Justitsministeriet vil derfor bede Rigspolitechefen om at overveje muligheden for at udvikle en statistik, der kan give et mere præcist billede af den voldskriminalitet, der begås i samfundet....” (s. 40)

Og videre:

“Rigspolitechefens forskningsenhed vil sikre, at der gennemføres forskningsprojekter, der skaffer et bedre grundlag for vurderingen af voldens årsager og omfang samt voldsmændenes forhold....” (s. 41)

I forlængelse heraf udarbejdede en intern arbejdsgruppe under Rigspolitechefen forslag til en udvidet og mere detaljeret journalplan for voldsforbrydelser. Danmarks Statistik udarbejdede en recidivstatistik, der blandt andet omfattede vold (Poul Henning Larsen, 1995), og på Københavns Universitet blev der gennemført undersøgelser af, hvem de voldskriminelle var og deres kriminelle karrierer (Kyvsgaard, 1995) samt af voldsudviklingen (Balvig, 1995).

Initiativerne omfattede også gennemførelse af en såkaldt voldsofferundersøgelse. I denne undersøgelse blev et tilsigtet repræsentativt udsnit af befolkningen i 1995 og 1996 udsurgt, om de havde været udsat for vold. I bekræftende fald blev de interviewede stillet en række uddybende spørgsmål vedrørende voldens karakter; hvor den fandt sted mv. Sådanne voldsofferundersøgelser har først og fremmest den styrke, at de kan give os et nærmere indblik i den totale vold i samfundet, dvs. såvel den vold, som er blevet anmeldt og registreret, som den vold, der ikke er blevet anmeldt (den skjulte vold).

Voldsofferundersøgelsen blev til på initiativ af og blev finansieret af Rigspolitechefens forskningsenhed ved Politiskolen i et samarbejde med henholdsvis Danmarks Statistik og Københavns Uni-

versitet. Danmarks Statistik forestod dataindsamlingen, mens analysen af data og udarbejdelse af undersøgelsesrapport blev foretaget af Flemming Balvig (Balvig, 1996; 1998).

Fra 1994/95 til 2004/05 er det årlige antal registrerede voldstilfælde steget med godt en fjerdedel. Dette står i kontrast til øvrige registrerede straffelovsovertrædelser under ét, idet disse er faldet. Der er blevet fremsat en række formodning om ændringer i voldens karakter. Ifølge disse formodninger skulle volden således være blevet mere alvorlig, mere præget af knive og andre våben, mere bande- og gruppeorienteret, mere præget af stoffer, oftere have kvindelige udøvere mv.

Som et muligt bidrag til at belyse voldsudviklingen siden 1995/96 har der fra flere sider været fremsat ønske at, at voldsundersøgelsen blev gentaget. Dette er nu i færd med at ske. Undersøgelsen foretages løbene gennem de to kalenderår, 2005 og 2006, altså præcis 10 år efter den første undersøgelse. I skrivende stund er dataindsamlingen for så vidt angår 2005 afsluttet, og foreløbige resultater herfra er analyseret og fremlagt i en rapport (Balvig & Kyvsgaard, 2006b).

Ved to af de månedlige interviewrunder inkluderes såvel i 2005 som i 2006 spørgsmål om udsathed for tyveri, udsathed for hærværk og angst for kriminalitet. Nærværende rapport analyserer og præsenterer svarene på disse spørgsmål, for så vidt angår 2005.

En eller flere mere omfattende og dybtgående rapporter vil blive udarbejdet, når dataindsamlingen er endeligt afsluttet med udgangen af 2006.

Offerundersøgelsen er finansieret af Det Kriminalpræventive Råd, Rigspolicefen og Justitsministeriet.

2. UNDERSØGELSEN

I 2005 blev der hver måned gennemført en tilsigtet repræsentativ interviewundersøgelse af udsathed for vold blandt ca. 1.000 16-74-årige. Stikprøverne blev udtaget og interviewene gennemført af Danmarks Statistik. En mere udførlig redegørelse for undersøgelsen – der fortsættes i 2006 – findes i Balvig & Kyvsgaard, 2006b.

I alt er der i 2005 gennemført 11.671 interviews. 177 af de interviewede har tilkendegivet at have været udsat for vold inden for det seneste år forud for interviewtidspunktet. I den udstrækning, der i nærværende rapport gives isolerede oplysninger om voldens omfang og karakter, dvs. hvor voldsudsathed ikke analyseres i relation til udsathed for andre former for kriminalitet eller angst for kriminalitet, bygger oplysningerne på dette materiale.

Ved undersøgelserne i marts og september 2005 blev der stillet supplerende spørgsmål om udsathed for tyveri, udsathed for hærværk og angst for kriminalitet. Det drejer sig om i alt 1.945 interviews. Oplysningerne i nærværende rapport om disse forhold samt om udsathed for vold i sammenhæng med disse forhold baserer sig på disse 1.945 interviews.

De supplerende spørgsmål om udsathed for tyveri mv. vil også blive stillet ved undersøgelserne i marts og september 2006. Dette vil muliggøre, at der kan drages mere sikre konklusioner i den eller de endelige rapporter, der udfærdiges, når den samlede dataindsamling er afsluttet med udgangen af 2006. Konklusionerne i nærværende rapport er at betragte som foreløbige. I den endelige afrapportering vil der systematisk blive anvendt statistiske signifikanstest, hvilket kun undtagelsesvist er gjort i nærværende rapport.

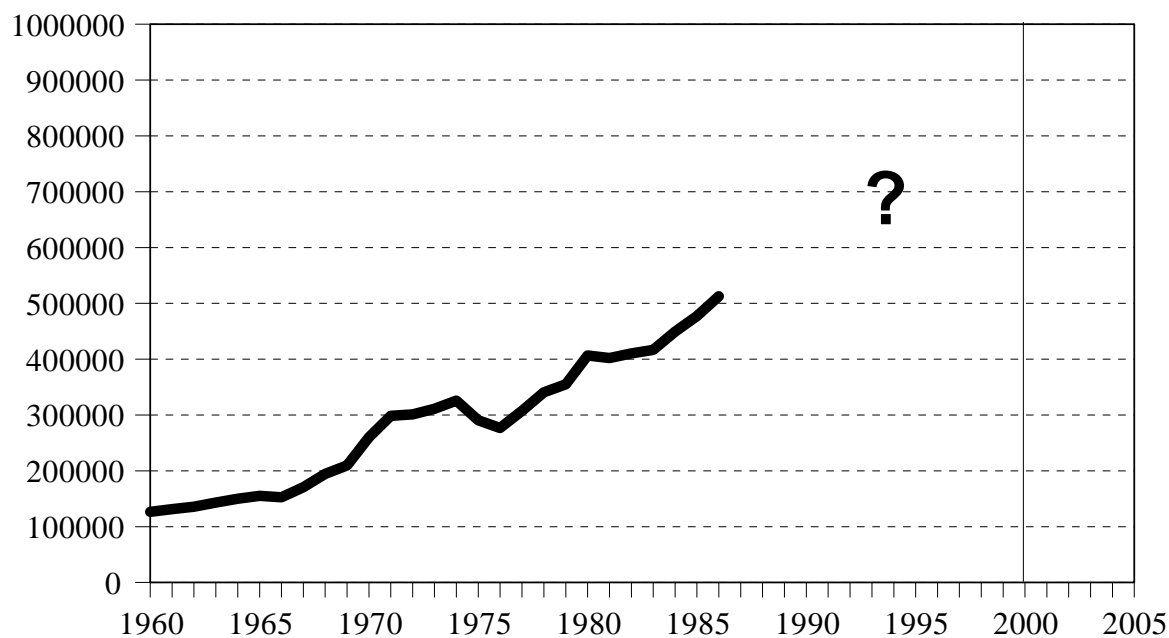
Der sammenlignes i rapporten med flere andre offerundersøgelser foretaget i Danmark siden 1971. I den endelige afrapportering vil der i fornødent omfang blive givet en nærmere redegørelse for disse undersøgelser (kilder, undersøgelses størrelse osv.).

3. KRIMINALITETSUDVIKLINGEN FREM TIL 1986

1986 var et mærkeår i kriminalitetens historie i Danmark. Da årsopgørelsen fra Rigspolitichefen for dette år blev offentliggjort (i marts måned 1987), måtte man således notere sig, at antallet af straffelovsovertrædelser, der ved anmeldelse eller på anden måde var kommet til politiets kundskab, nu oversteg en halv million. Helt præcist viste kriminalitetsregnskabet, at der i 1986 var indgivet og registreret 512.850 anmeldelser for overtrædelse af straffeloven. I et tilbageblik kunne man konstatere, at der var tale om ikke mindre end en femdobling i forhold til situationen i begyndelsen af 1960'erne, og når man spejlede sig i Interpols internationale kriminalstatistikker, fremstod Danmark – med én anmeldt straffelovsovertrædelse for hver ti indbyggere – nu som et af de mest kriminalitetsbefængte samfund i verden overhovedet. Analyser foretaget af Institut for Konjunkturanalyse viste, at vold og kriminalitet bekymrede to ud af tre danskere meget – og at kriminalitet i det hele taget, sammen med forurening, var det forhold i samfundet, der bekymrede danskerne mest (Thulstrup m.fl., 2005, s. 80).

Figur 1. Straffelovsovertrædelser der ved anmeldelse eller på anden måde er kommet til politiets kundskab i Danmark, 1960-1986 – og de følgende år?

Men det kunne jo blive endnu værre! Måske var det bare en begyndelse, den første fase i et utryghedens postmoderne samfund? Væksten i kriminaliteten i det forudgående tiår, fra 1976 til 1986,

havde været langt stærkere end tiåret forud herfor, fra 1966 til 1976 – der igen havde oplevet en stærkere vækst end fra 1956 til 1966. Denne tilsyneladende katastrofekurs og katastrofeplacering for kriminaliteten i Danmark inspirerede flere til at kigge fremad: Hvordan ville det se ud ved årtusindeskiftet?

Nu her, fem år på den anden side af årtusindeskiftet, ved vi præcist, hvordan det kom til at gå, men i 1986/87 spåede man.

Således spåede Rigspolitichefen, at antallet af straffelovsovertrædelser i år 2000 ville være steget til mere end én million om året, altså en fordobling i forhold til 1986. Rigspolitichefen fremhævede, at denne spådom var baseret på meget grove beregninger, men lagde også vægt på "... at tilsvarende regnemetoder for 20 år siden blev brugt til at forudsige udviklingen i kriminaliteten frem til 80'erne – og de holdt stik" (Lardell, 1987, s. 7).

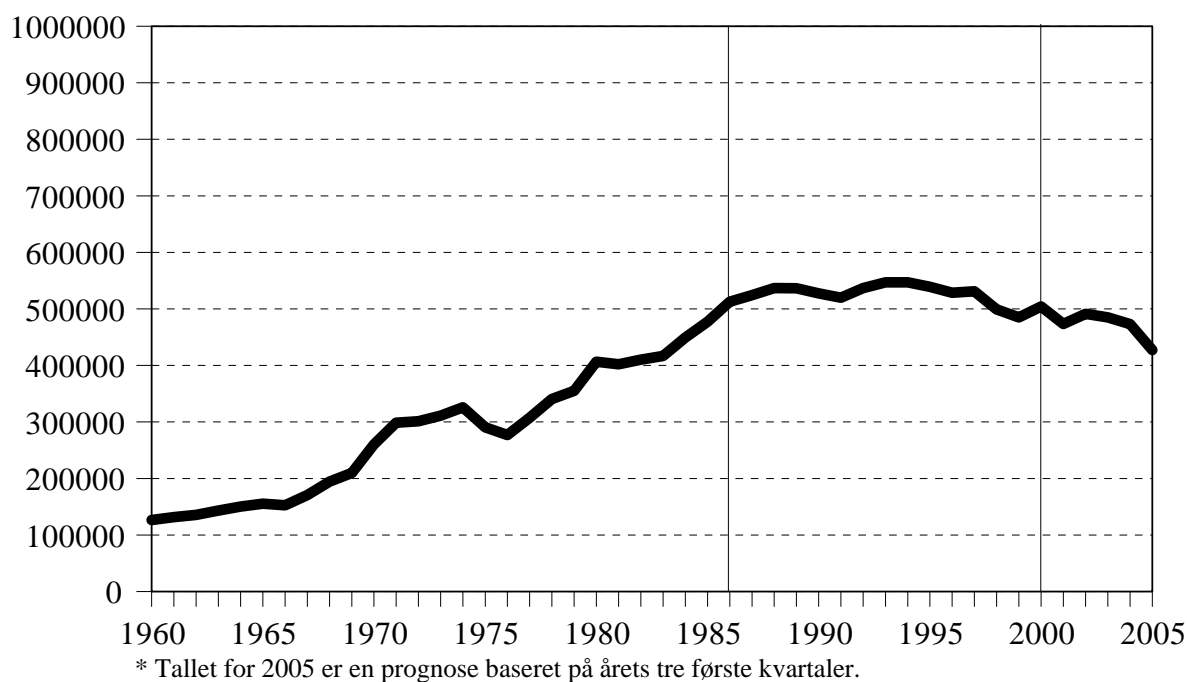
Også kultursociologerne Blum og Porsager foretog og præsenterede en række fremskrivninger af kriminalitetens udvikling fra 1986 til år 2000, blandt andet en fremskrivning baseret på den forudsætning, at den gennemsnitlige stigningstakst fra 1960 til 1986 ville fortsætte (Blum & Porsager, 1987). I så fald skulle tyverianmeldelserne stige fra omkring 400.000 i 1986 til over 800.000 i 2000, hærværksanmeldelser fra knapt 40.000 om året til 170.000 om året og den anmeldte personvold fra omkring 6.000 til knapt 11.000. Samlet betød denne fremskrivning, ligesom Rigspolitichefens, en fordobling af de anmeldte straffelovsovertrædelser.

Fra kriminologisk hold blev der udarbejdet en konsekvensanalyse. Denne byggede ikke på vækstprocenterne i de forudgående år, men analyserede de mulige konsekvenser af ændringer i befolkningens størrelse, befolkningens alderssammensætning og samfundets urbaniseringsgrad – forhold som hidtil havde vist sig at have stærk sammenhæng med kriminalitetsniveauet (Balvig 1985; 1987). Denne konsekvensanalyse førte til et meget anderledes resultat end de to vækstbaserede fremskrivninger, idet dens bud på udviklingen var, at der i år 2000 ikke ville være flere anmeldte straffelovsovertrædelser end i 1986, snarere noget færre (omkring 490.000).

4. KRIMINALITETSUDVIKLINGEN FREM TIL 2005

Det faktisk antal anmeldte straffelovsovertrædelser i 2000 blev 504.250, et lille fald på 2 pct. i forhold til 1986. Det, der i 1986 var de kommende tyve år – og som i år 2005 er de seneste 20 år – viste sig at blive en periode med en meget anderledes kriminalitetsprofil end perioden fra midt i 1960'erne til midt i 1980'erne. Den stadige vækst blev afløst af først stagnation og senere direkte fald i de anmeldte straffelovsovertrædelser. Som man kan se af figur 2, stagnerede antallet af anmeldte straffelovsovertrædelser i perioden fra midt i 1980'erne til midt i 1990'erne på et niveau med mellem 500.000 og 550.000 årlige anmeldelser, hvorefter der fra midt i 1990'erne og frem til 2005 har været en faldende tendens. I det nye årtusinde har antallet af anmeldte straffelovsovertrædelser de fleste år været under en halv million.

Figur 2. Straffelovsovertrædelser der ved anmeldelse eller på anden måde er kommet til politiets kundskab i Danmark, 1960-2005*

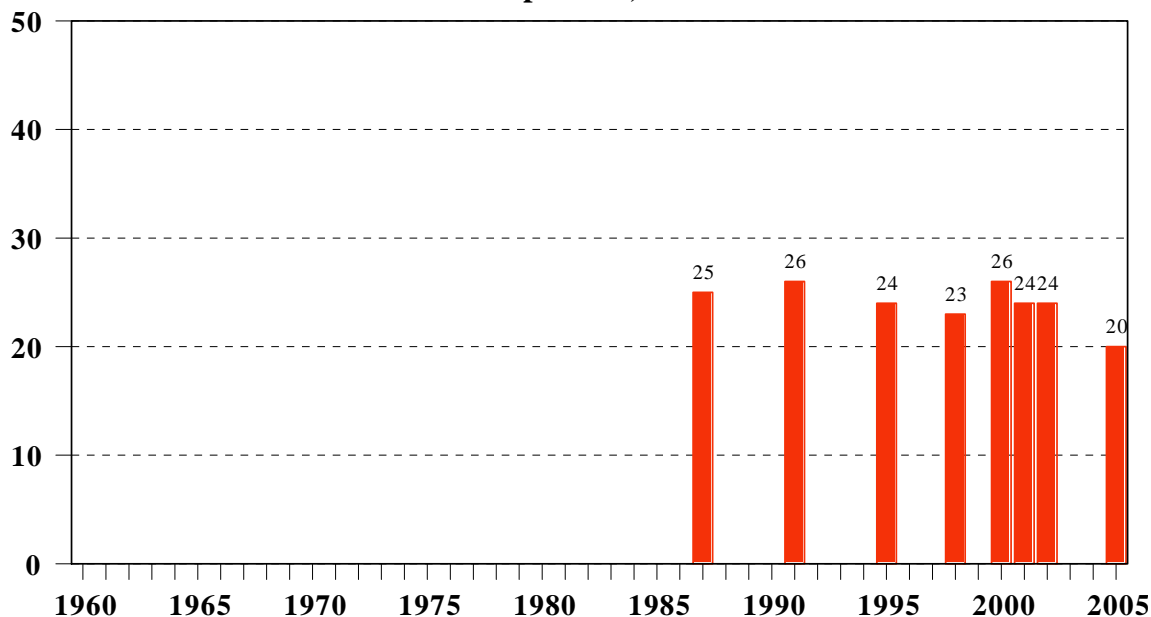

Et af de store spørgsmål er, om den radikale ændring, der er sket i kriminalitetens udvikling de seneste tyve år, afspejler den faktiske udvikling i kriminaliteten. En af mulighederne er således, at den mangeårige og stærke stigning i kriminaliteten frem til slutningen af 1980'erne gjorde danskerne så magtesløse og trætte af situationen, at de i stigende grad holdt op med at anmelde det skete til poli-

tiet, når de blev ofre. Man kunne også forestille sig andre grunde til en synkende anmeldestilbøjelighed, f.eks. øget selvrisko på forsikringerne.

Nu er det så heldigt, at 1986/87 ikke blot blev et mærkeår med hensyn til udviklingen i den registrerede kriminalitet. Det blev også et mærkeår med hensyn til forsøgene på at kortlægge den *faktiske* kriminalitet. I 1987 blev der således for første gang nogensinde gennemført en undersøgelse af, hvorvidt danskerne inden for det seneste år forud for interviewtidspunktet havde været udsat for tyveri, hærværk og/eller vold. Som det fremgår af det følgende, var der tidligere blevet foretaget offerundersøgelser – den første helt tilbage i 1971 – men 1987 var første gang man i samme undersøgelse spurgte om udsathed for tre af de mest typiske og talrige traditionelle straffelovsovertrædelser – tyveri, hærværk og vold.

Figur 3. Procent af befolkningen der har været udsat for tyveri, vold og/eller hærværk inden for det seneste år forud for interviewtidspunktet, 1960-2005

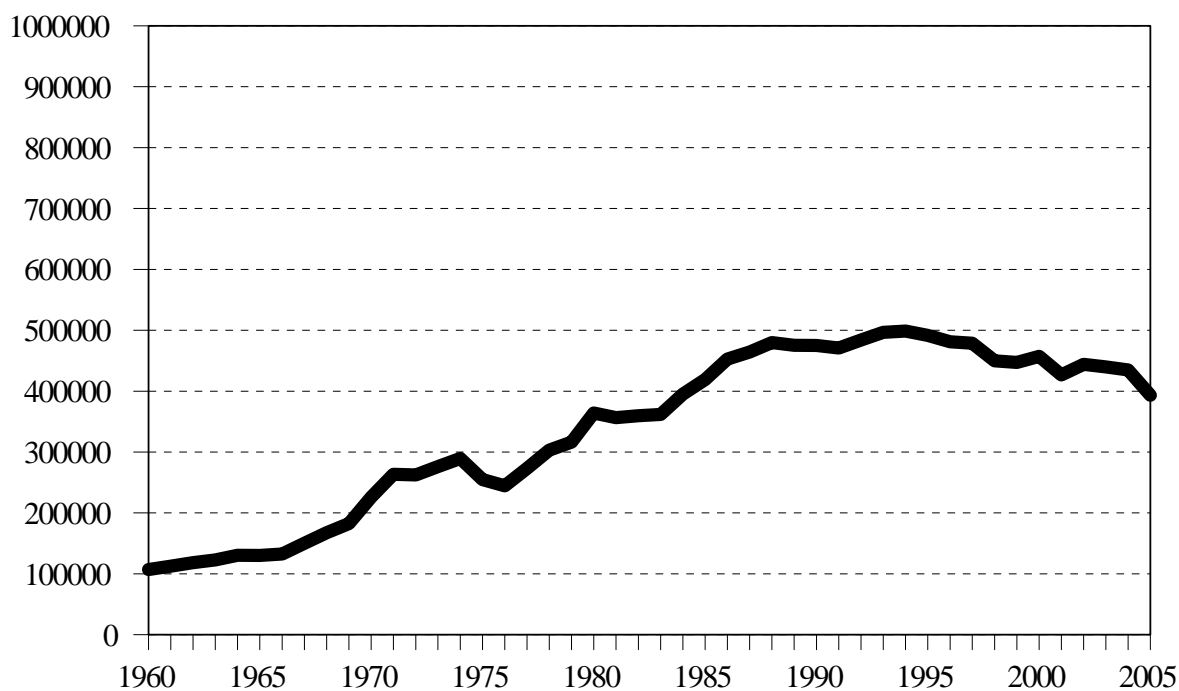

Undersøgelsen i 1987 viste, at en fjerdedel af befolkningen – 25 pct. – i løbet af et år blev udsat for tyveri, hærværk og/eller vold. Siden da er denne undersøgelse gentaget syv gange, senest i 2005.

Der er mange grunde til, at man skal være varsom med at sammenligne udviklingen i de politianmeldte straffelovsovertrædelser og udviklingen i befolkningens udsathed for tyveri, vold og hærværk. Det er et mindre problem, at politianmeldte straffelovsovertrædelser inkluderer andre former

for kriminalitet end tyveri, vold og hærværk. Dette problem er det muligt at korrigere for, og hovedtendenserne viser sig at være præcis de samme, jf. figur 4. Større problemer er forbundet med, at de politiregistrerede forhold indbefatter forhold mod virksomheder, institutioner osv. og ikke kun forhold rettet mod enkeltpersoner. De politiregistrerede forhold omfatter også forhold, der er gået ud over børn og ældre, mens der i offerundersøgelserne er såvel nedre som øvre grænser for de adspurgte. Af stor betydning kan det være, at de politiregistrerede forhold omfatter handlinger, mens offerundersøgelserne vedrører personer/ofre (der godt kan have været udsat flere gange inden for den periode, der spørges om).

Figur 4. Tyverier samt tilfælde af hærværk og vold der ved anmeldelse eller på anden måde er kommet til politiets kundskab i Danmark, 1960-2005*

* Tallet for 2005 er en prognose baseret på årets tre første kvartaler.

Med dette og en række andre problemer som forbehold kan det konstateres, at udviklingen i befolkningens faktiske udsathed for kriminalitet (tyveri, vold og/eller hærværk) fra 1986/87 og frem til 2005 i store træk er parallel med udviklingen i de politiregistrerede straffelovsanmeldelser, jf. figur 3 og 4: Stabilitet som sidst i perioden afløses af et fald. I 2005 er det som nævnt 20 pct., der har været udsat for kriminalitet inden for det seneste år forud for interviewtidspunktet. Det er en femtedel færre end i slutningen af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. Med angivelse af 95% 's sikkerhedsgrænser lå procent udsatte i 1987 på mellem 23,3 og 27,3, mens den i 2005 ligger mellem 18,0

og 22,0. I og med at disse statistiske sikkerhedsintervaller ikke overlapper hinanden, kan det konkluderes, at de senere års fald i risikoen for at blive udsat for kriminalitet er statistisk signifikant.

At der forud for 1986/87 – således som udviklingen i de politiregistrerede straffelovsovertrædelser tyder på – kan være sket en stigning i danskernes udsathed for kriminalitet, sandsynliggøres af en serie offerundersøgelser foretaget af AIM. Her er befolkningen blevet spurgt, om de "... inden for det sidste halve års tid har været udsat for nogen form for kriminalitet". Den første undersøgelse blev foretaget i 1976, hvor 9 pct. tilkendegav, at de havde været udsat for kriminalitet. I de tre følgende undersøgelser, alle fra 1980erne, var procenterne henholdsvis 14 (1980), 15 (1982) og 14 (1984) (Andersen, 1985a).

For de enkelte former for lovovertrædelser – tyveri, hærværk og vold – har vi flere offerundersøgelser til rådighed, som kan anvendes til sammenligning, og under alle omstændigheder har det interesse at se på udviklingen for af disse forbrydelser hver for sig.

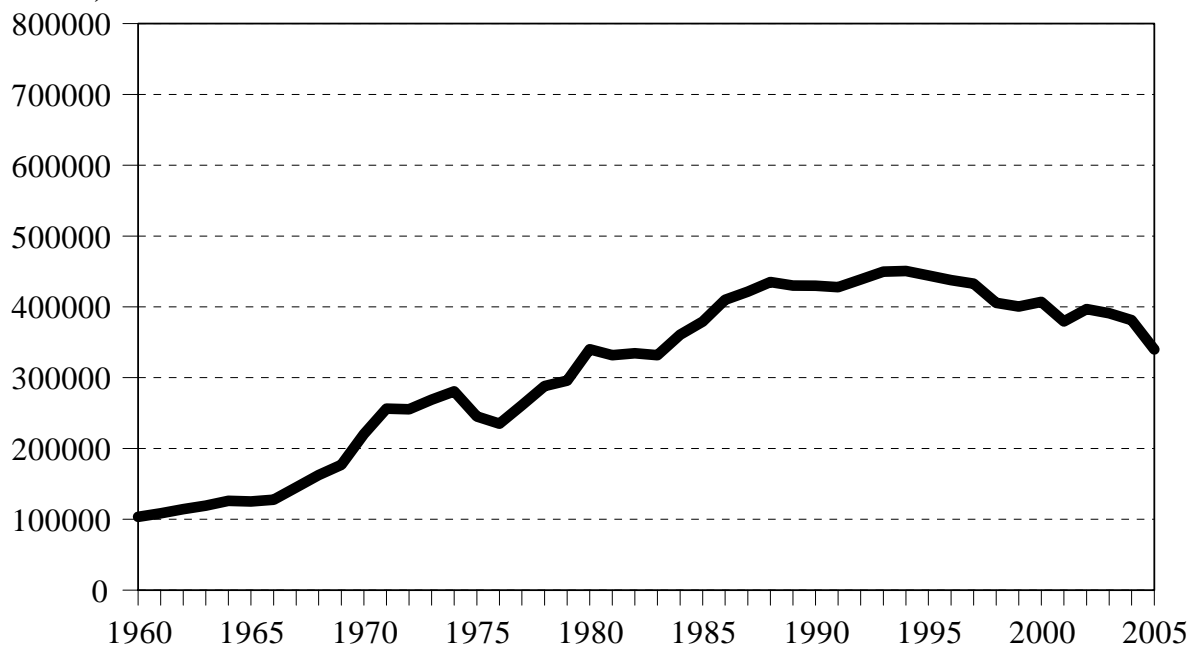
Tyveri

Talmæssigt er det tyverierne, der betyder mest. Det er i hele perioden i størrelsesordenen otte ud af 10 politiregistrerede straffelovsanmeldelser, der drejer sig om tyveri. Det kan derfor næppe overraske, at udviklingen i de politiregistrerede tyverier ligner udviklingen i de politiregistrerede straffelovsovertrædelser under ét, jf. figur 5.

Den første undersøgelse af, hvor stor en del af befolkningen der har været udsat for tyveri inden for de seneste 12 måneder forud for interviewtidspunktet, blev foretaget i 1972. Undersøgelsen viste, at det drejede sig om 13 pct., altså et sted mellem hver syvende og hver ottende dansker.

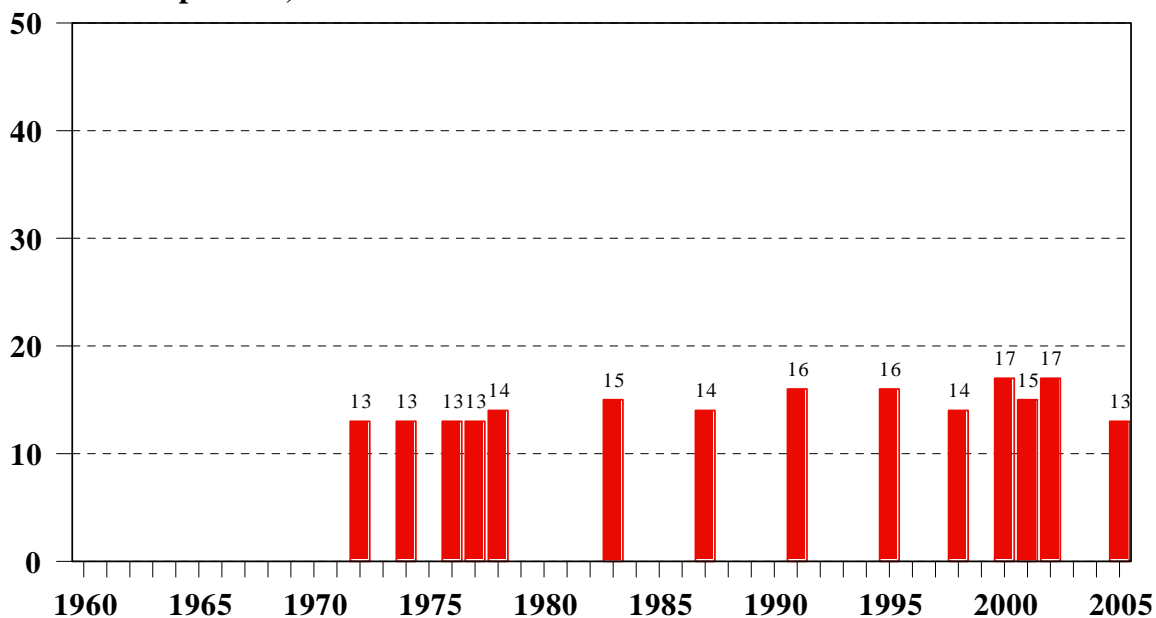
Antallet af politiregistrerede tyverier er steget fra 1972 og fremefter og når et højdepunkt i slutningen af 1980erne og begyndelsen af 1990erne, jf. figur 5. Herefter stagnerer antallet af politiregistrerede tyverier, og de seneste år er der sket et klart fald. I store træk er befolkningens udsathed for tyveri parallel hermed, jf. figur 6. De 13 pct. øger med nogle procentpoint, hvorefter procenten i den seneste undersøgelse – i 2005 – ligger på præcis samme niveau som i 1972. I betragtning af, hvor meget mere der var at stjæle i 2005 end i 1972, er det bemærkelsesværdigt, at befolkningens risiko for at blive udsat for tyveri i dag ikke er højere, end den var dengang.

Figur 5. Tyverier der ved anmeldelse eller på anden måde er kommet til politiets kundskab i Danmark, 1960-2005*

* Tallet for 2005 er en prognose baseret på årets tre første kvartaler.

Figur 6. Procent af befolkningen der har været udsat for tyveri inden for det seneste år forud for interviewtidspunktet, 1960-2005

Det er samtidig tydeligt, at stigningstendensen er langt svagere og holder på i længere tid i tyveriofferprocenterne end i de politianmeldte tyverier. Helt eller delvist kan denne forskel bero på, at der er sket ændringer i, hvor mange gange de enkelte ofre har været udsat. I samsvar hermed viser det

sig, at det gennemsnitlige antal gange, de enkelte ofre har været udsat, steg fra 1970erne til 1980erne (fra et niveau omkring 1,2-1,4 til et niveau omkring 1,6-1,7), mens det ved de seneste undersøgelser så er faldet igen (1,4-1,5). At der fra 1970erne og frem til i hvert fald engang i 1980erne har været tale om en stigning i befolkningens risiko udsathed for tyveri, bekræftes endvidere af fire indbyrdes sammenlignelige tyveriofferundersøgelser foretaget af AIM (Balvig & Høigård, 1988, s. 140). På grund af forskellig spørgeperiode mv. er disse undersøgelser ikke sammenlignelige med den serie undersøgelser, der er omfattet af figur 6, og indgår derfor ikke deri. AIM fandt i sine fire undersøgelser, foretaget i årene 1976, 1980, 1982 og 1984, følgende procenter for, hvor mange der havde været udsat for tyveri: 7, 11, 13 og 11. To undersøgelser foretaget af Observa i henholdsvis 1979 og 1984 udviste en stigning fra 6 til 8 pct. i, hvor mange der inden for de sidste 12 måneder forud for interviewtidspunktet havde lidt skade som følge af forbrydelser begået mod person/ejendom (tyveri, lomme-/tasketyveri, hærværk, bedrageri mv.) (Observa og Morgenavisen Jyllandsposten, 30. april 1979 og 13. maj 1984).

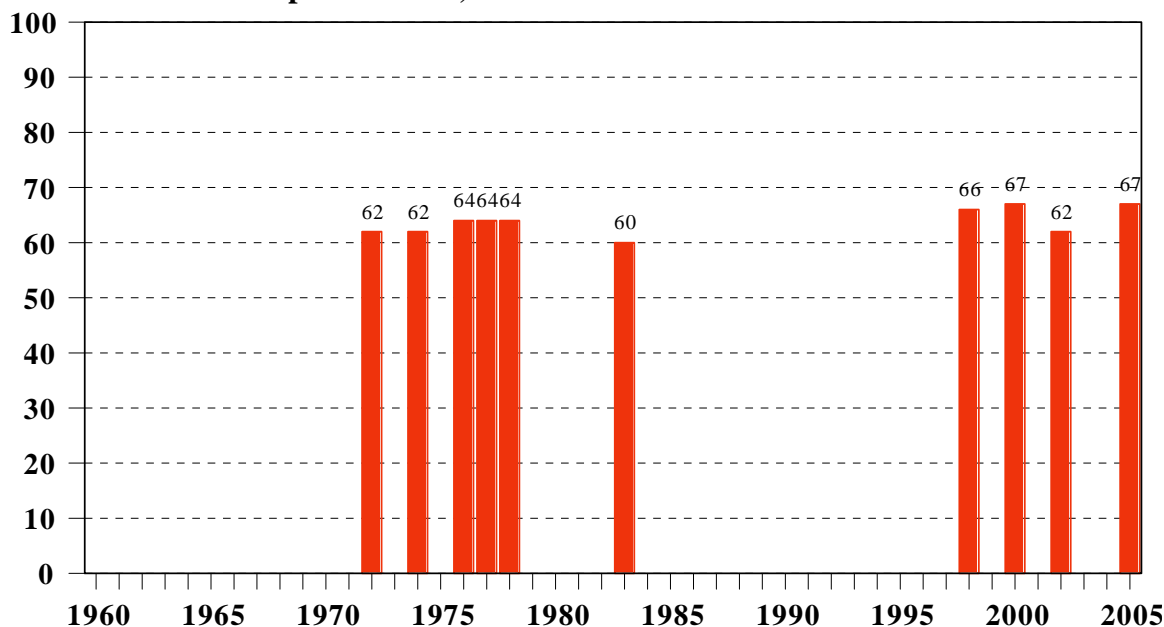
Den senere opbremsning i udviklingen fremgår af to offerundersøgelser foretaget i henholdsvis 1988 og 1993 af Vilstrup Markedsanalyse. Her er det belyst, hvorvidt de interviewede har været udsat for forskellige former for tyveri inden for de seneste to år forud for interviewtidspunktet. For cykel- og knallerttyverier viser offerprocenterne sig at være henholdsvis 14 og 11, for biltyveri 3 og 2, for tasketyveri el.lign. 5 og 3, for tyveri fra bil 7 og 4, for indbrud i bolig 5 og 5 og for indbrud i sommerhus el.lign. 2 og 3 (Vilstrup og Politiken, 18. december 1988 og 23. januar 1994).

Selv om hovedtendenserne fra 1972 til 2005 grundlæggende synes at være de samme for antallet af politiregistrerede tyverier som for befolkningens faktiske udsathed for tyveri, havner antallet af politiregistrerede tyverier dog på et noget højere niveau. I 2005 blev der anmeldt og registreret omkring en tredjedel flere tyverier end i 1972, mens det som nævnt begge år er 13 pct., der angiver at have været udsat for tyveri. Udover den fremhævede stigning i ”offerrecidivet”, kan denne forskel have sin baggrund i, at befolkningstallet i samme tidsrum er øget med ca. 10 pct. Endvidere synes anmeldelsestilbøjeligheden at være øget en anelse, jf. figur 7. I 1972 var det 62 pct. af ofrene, der anmeldte, i 2005 det hidtil højest målte, 67 pct. Samtidig måler anmeldelsesprocenten i 2005 alene andelen af ofre, der anmeldte sidste gang de blev udsat for tyveri (inden for det seneste år), mens anmeldelsesprocenten for 1972 måler, om man har anmeldt mindst én gang (inden for det seneste

år). Den reelle procentforskel er som følge heraf nogle få procentpoint – men heller ikke mere – større.

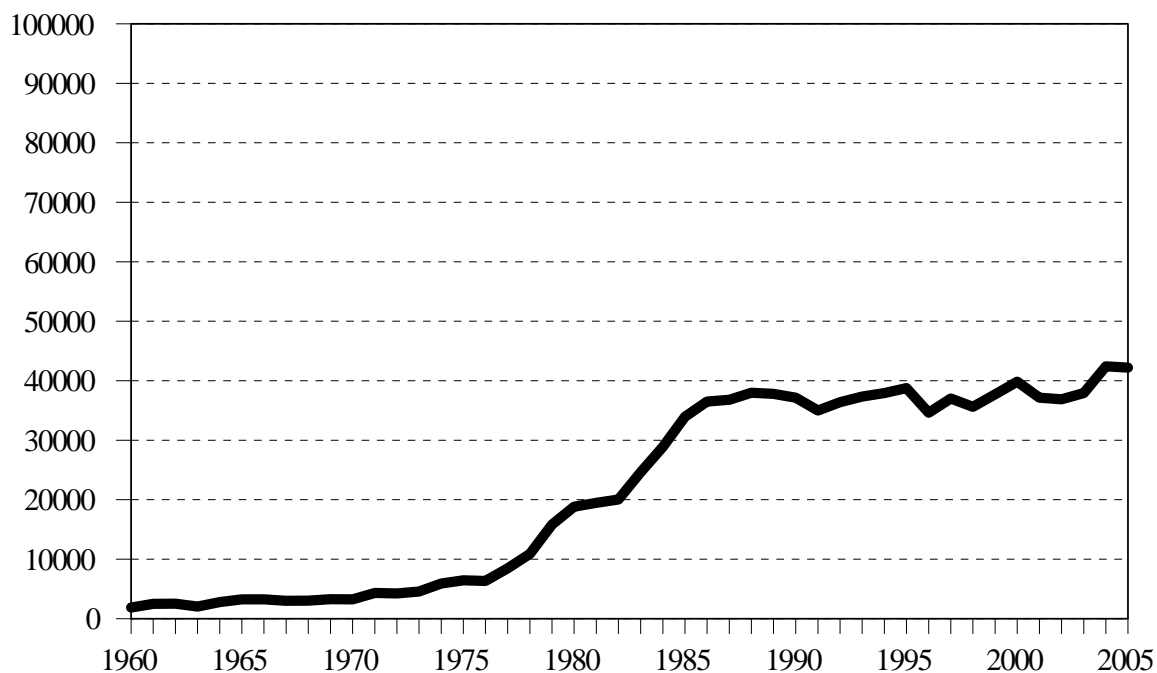
Figur 7. Procent af ofre for tyveri der har anmeldt det til politiet, eller hvor politiet har fået kundskab om forholdet på anden vis, 1960-2005

Hærværk

Udviklingen i politiregistreret hærværk har det tilfælles med tyveriudviklingen, at der også i en periode er sket en meget kraftig stigning i antallet af anmeldte hærværkstilfælde. Stigningen i de to former for forbrydelser er endvidere af samme størrelsesorden, nemlig en firedobling. For hærværk indtræffer stigningen imidlertid senere end tilfældet er for stigningen i antallet af tyverier, og den sker under en kortere periode, fra midt i 1970erne til midt i 1980erne. Den største forskel mellem tyveri og hærværk er, at der ikke de senere år er sket et fald i antallet af registrerede hærværkstilfælde. I midten af 1980erne nåede man op på omkring 40.000 politianmeldte hærværkstilfælde årligt, og dette niveau har holdt sig siden, jf. figur 8.

Figur 8. Hærværk der ved anmeldelse eller på anden måde er kommet til politiets kundskab i Danmark, 1960-2005*

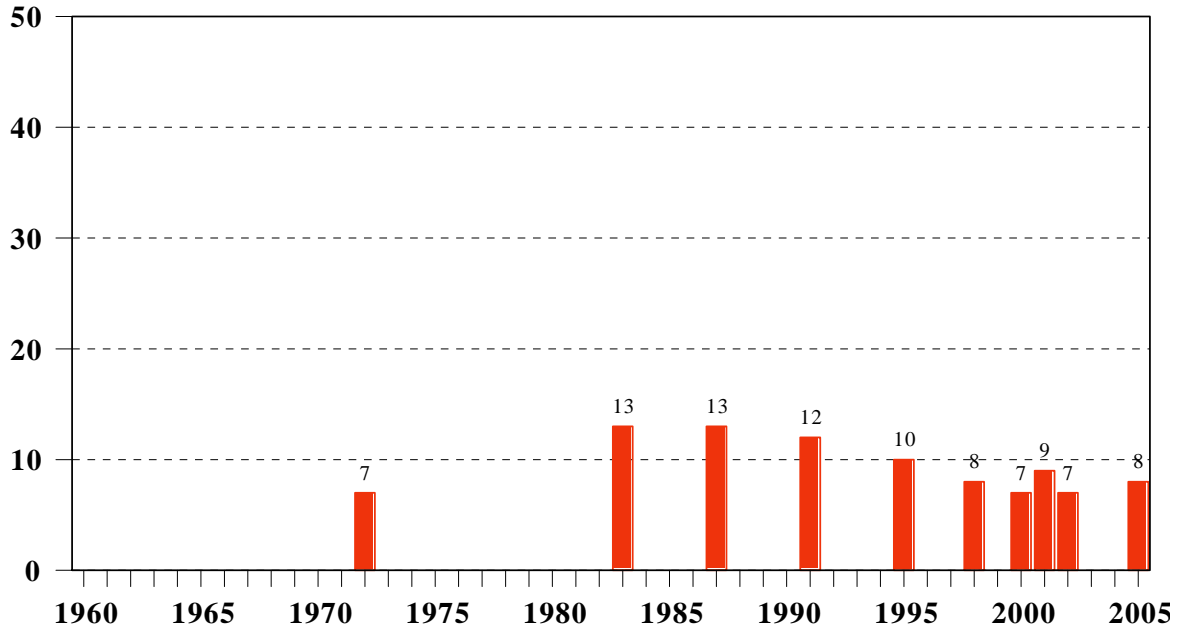

* Tallet for 2005 er en prognose baseret på årets tre første kvartaler.

Der sker ikke en firedobling i befolkningens faktiske udsathed for hærværk fra midten af 1970erne frem til midt i 1980erne, men der sker næsten en fordobling – fra 7 til 13 pct., jf. figur 9. Denne stigning er statistisk signifikant. At der fra 1970erne og frem til i hvert fald engang i 1980erne har været tale om en vækst i befolkningens risiko for at blive udsat for hærværk, bekræftes af de fire indbyrdes sammenlignelige undersøgelser foretaget af AIM, som tidligere er omtalt i forbindelse med tyveri (Balvig & Høigård, 1988, s. 140). I disse undersøgelser er der også spurgt om udsathed for hærværk. På grund af forskellig spørgeperiode mv. er undersøgelserne ikke sammenlignelige med den serie undersøgelser, der indgår i figur 9, og er derfor ikke medtaget der. AIM fandt i sine fire undersøgelser foretaget i årene 1976, 1980, 1982 og 1984 følgende procenter for, hvor mange der havde været udsat for hærværk: 1, 4, 3, 3.

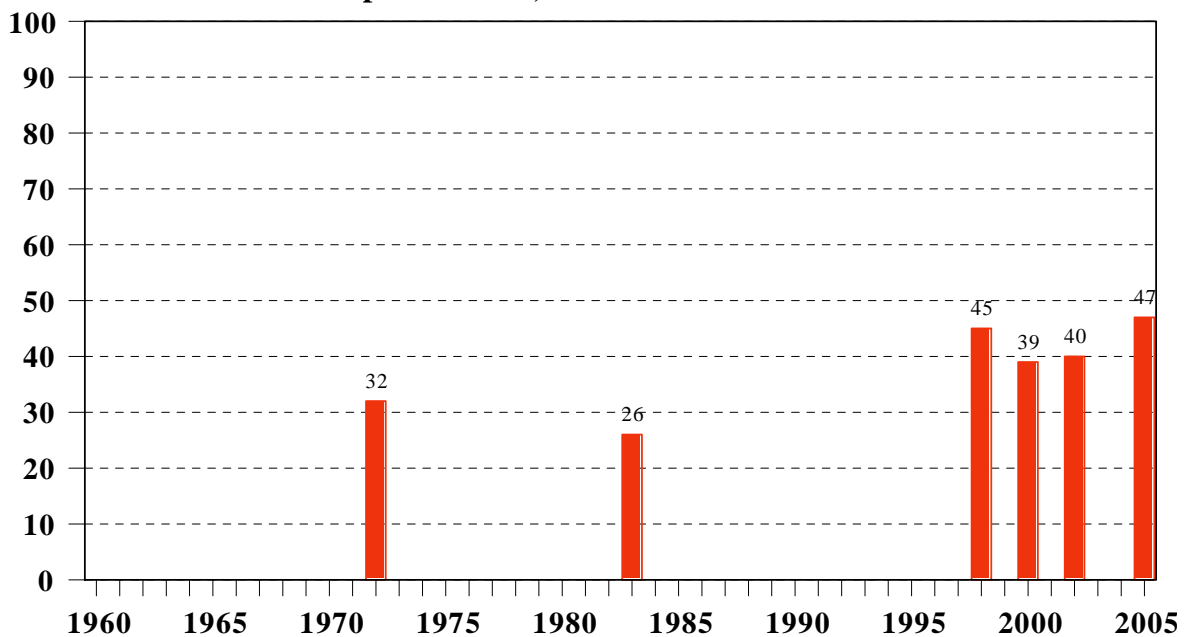
Fra midt i 1980erne og frem til 2005 skiller vandene sig med hensyn til udviklingen i de politiregistrerede hærværkstilfælde og befolkningens faktiske udsathed for hærværk. Sidstnævnte udviser nemlig en klart faldende tendens. I 2005 har ”kun” 8 procent været udsat for hærværk inden for det seneste år, dvs. at der næsten er sket en halvering i forhold til 1980erne, og at der i 2005 er tale om et niveau – der lige som ved tyverierne – svarer til niveauet i begyndelsen af 1970erne.

Figur 9. Procent af befolkningen der har været udsat for hærværk inden for det seneste år forud for interviewtidspunktet, 1960-2005

Den afvigende udvikling i de sidste tyve år mellem politiregistrerede og faktiske hærværkstilfælde synes i meget høj grad at kunne forklares ved en stigende anmeldelsestilbøjelighed for hærværk, jf. figur 10.

Figur 10. Procent af ofre for hærværk der har anmeldt det til politiet, eller hvor politiet har fået kundskab om forholdet på anden vis, 1960-2005

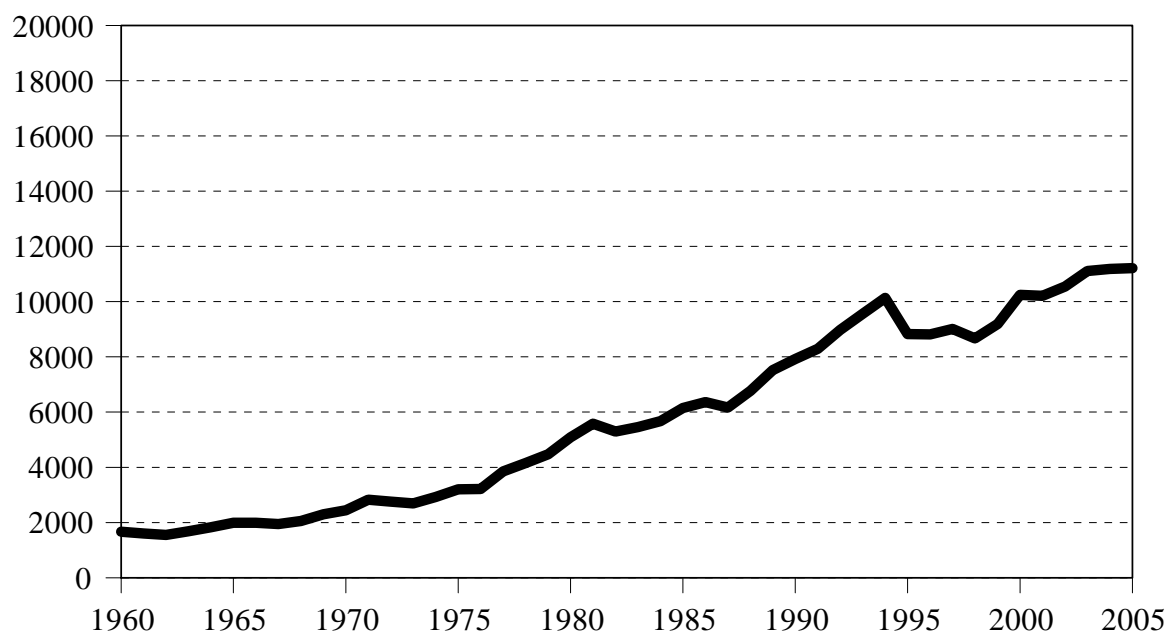

Ved den første undersøgelse af anmeldelsestilbøjeligheden, foretaget i 1972, var der kun 32 pct. af de mennesker, der havde været udsat for hærværk, der havde anmeldt det til politiet. I 2005 var det 47 pct. Som ved tyveri (se bemærkningerne der) er den reelle forskel mellem disse anmeldelsesprocenter tillige lidt større end de 15 procentpoint, tallene umiddelbart udviser.

Vold

Udviklingen i den politiregistrerede vold ligner til forveksling udviklingen i de politiregistrerede tyverier og andre straffelovsovertrædelser under ét frem til midt i 1980'erne. Forholdsmæssigt er stigningstakten også den samme, omkring en firedobling. Fra sidst i 1980'erne og frem til 2005 er udviklingen i de politiregistrerede voldstilfælde unik. Den hverken falder som tyverierne eller stagnerer som hærværkstilfældene. I en kort periode, sidste halvdel af 1990'erne, ser det ud, som om udviklingen bremses op, men som helhed er der tale om en stigning, og i 2005 politiregistreres det hidtil største antal voldstilfælde siden 1960. Der er tale om en fem-seksdobling.

Figur 11. Vold* der ved anmeldelse eller på anden måde er kommet til politiets kundskab i Danmark, 1960-2005**

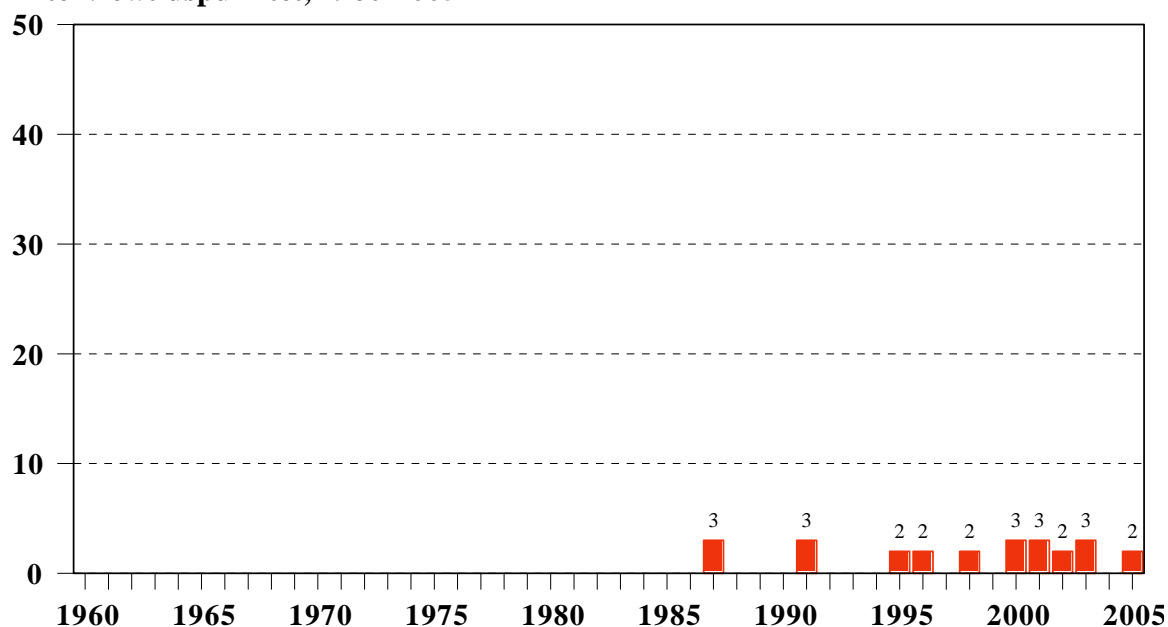
* Vedrører anmeldelser efter straffelovens § 237, 244-246.

**Tallet for 2005 er en prognose baseret på årets tre første kvartaler.

Selv om den første voldsofferundersøgelse blev foretaget allerede i 1971, foreligger der først sammenlignelige tal fra og med den tidligere omtalte offerundersøgelse fra 1987. I alt er der i perioden

fra 1987 til 2005 foretaget 10 voldsofferundersøgelser. Alle viser de, at 2-3 pct. udsættes for vold hvert år, og der i de sidste 20 år hverken er nogen tendens til stigning eller fald i befolkningens faktiske udsathed for vold. Nu er volden heldigvis et så relativt sjældent fænomen, at man skal bruge lup og kigge på decimalerne, hvis man vil helt tæt på udviklingen. Der er jo faktisk tale om en halvtreds procent stigning, hvis voldsrisikoen stiger fra 1,6 til 2,4 procent – der ellers i oversigtsfiguren (figur 12) begge afrundet vil optræde som 2 procent. Denne nøjere og mere præcise analyse af voldsudviklingen er foretaget andetsteds (Balvig & Kyvsgaard, 2006b). Her skal vi nøjes med at fremhæve, at den nærmere analyse bekræfter, at der i hvert fald ikke er sket en stigning i danskernes risiko for at blive udsat for vold de sidste tyve år.

Figur 12. Procent af befolkningen der har været udsat for vold inden for det seneste år forud for interviewtidspunktet, 1960-2005

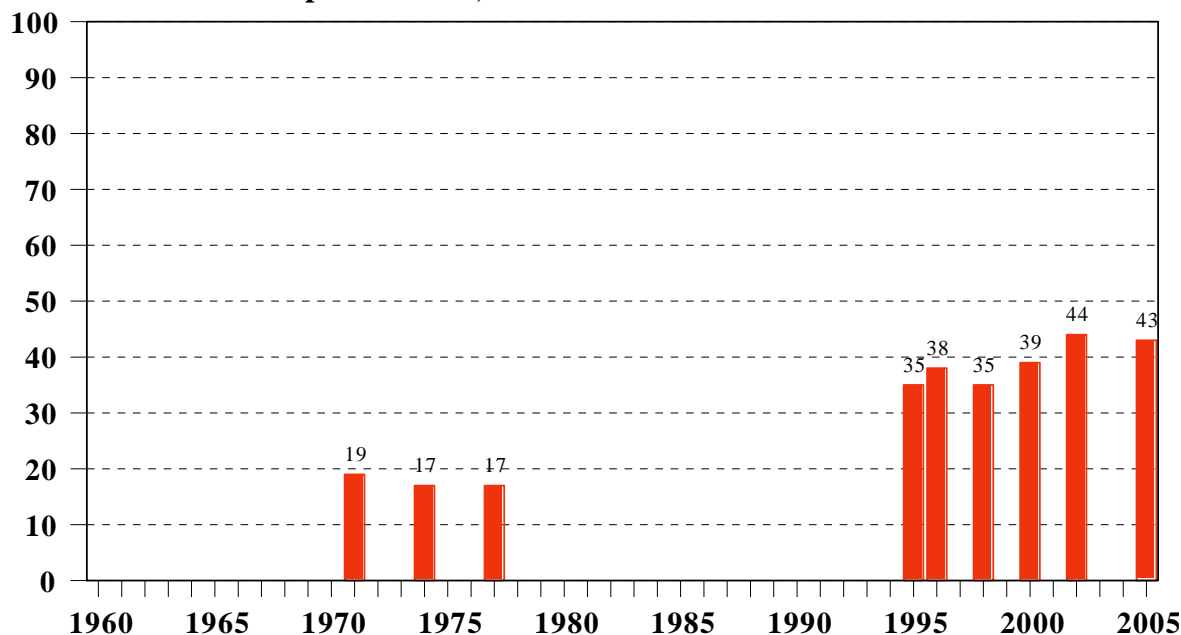
Derimod er der fra den første voldsofferundersøgelse blev foretaget i 1971 og frem til 1986/87 sandsynligvis sket en stigning i den faktiske vold på tilsvarende måde, som vi har konstateret, at der skete en stigning i tyveri og hærværk. Der foreligger for denne periode tidsserier for tre forskellige sæt af voldsofferundersøgelser (Balvig & Høigård, 1988, s. 140). De er ikke indbyrdes sammenlignelige, og de kan som nævnt heller ikke sammenlignes med de undersøgelser, der er foretaget efter 1986, men de udviser alle en stigende tendens. Gallup foretog undersøgelser i 1971, 1974 og 1977 og fandt i disse tre undersøgelser følgende procenter for, hvor mange der havde været udsat for vold eller trusler om vold: 4, 7 og 6 pct. Observa foretog undersøgelser i 1979 og 1984 og fandt følgende

procenter: 4 og 6 pct. AIM foretog undersøgelser i 1980, 1982, 1984 og 1986 og fandt: 5, 6, 8 og 11 pct. Af AIM's undersøgelser fremgår det endvidere, at det ikke kun er trusler og mildere voldsformer, der synes at have været stigende fra 1980 til 1986, men også mere alvorlige former for vold, eksempelvis vold der har krævet lægebehandling (Andersen, 1985b og 1987). Tre undersøgelser af udsathededen for "kriminell vold" inden for det seneste halve år forud for interviewtidspunktet udviste 0,6 pct. udsatte i 1980, 0,5 pct. i 1982 og 0,9 pct. i 1984 (Andersen, 1987).

For perioden efter 1986/87 foreligger der resultater fra to voldsofferundersøgelser, som er indbyrdes sammenlignelige, men ikke sammenlignelig med de undersøgelser, hvis resultater er præsenteret i figur 12. Den ene undersøgelse blev foretaget i 1991. Den viste, at 8 pct. havde været udsat for en eller flere former for fysiske overgreb det seneste år forud for interviewtidspunktet (Christensen & Koch-Nielsen, 1992). Den anden blev foretaget ni år senere i 2000. Her havde 5 pct. været udsat for fysiske overgreb (Kjøller & Rasmussen, 2002). Forskellen er statistisk signifikant og tyder altså på, at der fra 1991 til 2000 er sket et fald i risikoen for at blive udsat for fysiske overgreb. Faldet er stærkest for mænd. En af de interessante forklaringer, som sammenstilling af udviklingen på basis af disse to undersøgelser med den aktuelle voldsofferundersøgelse fra 2005 (og dens forgængere) peger på, er, at der kan være sket et reelt fald i risikoen for fysisk aggression samtidig med, at flere og flere af disse fysiske aggressioner opleves og defineres som vold. Denne mulige "voldeliggørelse" af fysiske aggressioner er behandlet mere udførligt andetsteds (jf. bl.a. Balvig, 1997; 2000; Balvig & Kyvsgaard, 2006a; 2006b).

De to mest nærliggende forklaringer på, at den politiregistrerede vold er steget de senere år, til trods for, at befolkningens faktiske risiko ikke er det, er øget anmeldelsestilbøjelighed og øget offerrecidiv. Af figur 13 fremgår, at der faktisk har været en tendens til i stigende grad at anmelde vold, fra 19 pct. af ofrene i 1971 til 43 pct. i 2005. Som ved tyveri og hærværk forholder det sig tillige således, at disse procentforskelle på grund af forskelle i opgørelsesmetoden snarere underdriver end overdriver den reelle øgning, der er sket i befolkningens anmeldelsestilbøjelighed siden 1970ernes begyndelse. Den med 1971 direkte sammenlignelige anmeldelsesprocent er således ikke 43, men 47.

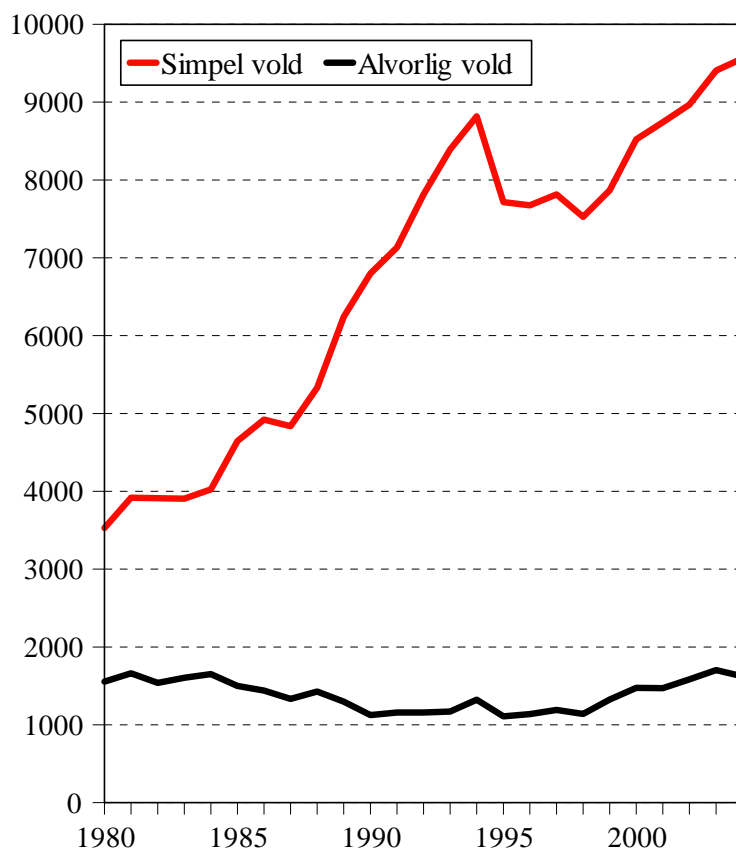
Figur 13. Procent af ofre for vold der har anmeldt det til politiet, eller hvor politiet har fået kundskab om forholdet på anden vis, 1960-2005

Også den anden mulighed, øget offerrecidiv, synes at have gjort sig gældende. I 1995 var det mellem hver fjerde og hver tredje, der havde været udsat for vold mere end én gang i løbet af det forudgående år, mens det i 2005 var mere end hver tredje. Her kan det dog ”snyde”, at voldsofferundersøgelsen i 2005 i et vist omfang synes at ”indfange” fysiske aggressioner, som også var der i 1995, men som dengang ikke blev opfattet eller oplevet som vold, og at dette i særlig grad drejer sig om ”offerrecidivister”, f.eks. plejepersonale på et plejehjem der relativt ofte udsættes for ”vold” begået af demente.

At øget anmeldelsestilbøjelighed er en stærkere influerende faktor end øget offerrecidiv, bestyrkes af andre undersøgelser og analyser af voldsudviklingen. Som man måtte vente, hvis det især er en øget anmeldelsestilbøjelighed, der gør sig gældende, finder man således, at det i de seneste årtier først og fremmest er den relativt milde vold, der er øget i politiets statistikker, jf. figur 14.

Figur 14. Antal tilfælde af simpel og alvorlig vold* der er blevet anmeldt til eller som på anden vis er kommet til politiets kundskab, 1980-2004

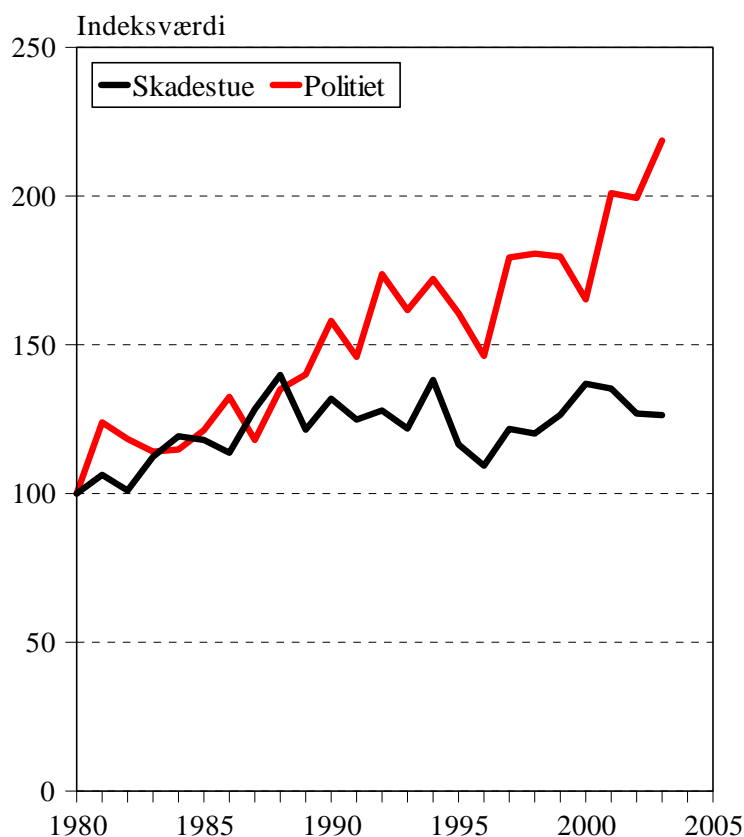

Note og kilde: "Alvorlig vold" omfatter anmeldelser vedr. §§ 237-238 (drab), 244 stk. 2-3 og 245-246; efter 1/7-1989, hvor voldsparagraffernes udformning blev ændret, §§ 237-238 og 245-246. "Simpel vold" omfatter § 244 stk. 1 og § 244 stk. 4; efter 1/7-1989 § 244. Sager vedrørende vold mod tjenestemand i funktion indgår ikke i opgørelserne. Politiets Årsberetninger diverse år. Området for anmeldelser blev udvidet i 1989, hvilket muligvis kan forklare noget af stigningen i de relativt milde former for vold.

Odense politikreds har i flere analyser vist sig at kunne afspejle og anvendes som et "mini Danmark". Når man ser på udviklingen i den politiregistrerede vold, finder man da også i Odense politikreds en udvikling, der i hovedlinjerne svarer til udviklingen i Danmark som helhed. For Odenseområdet har man tillige mulighed for at kunne sammenligne med antal skadestuebehandlede volds-tilfælde som et mål for den faktiske vold, idet man har en Ulykkes Analyse Gruppe ved Odense Universitetshospital, der i flere årtier systematisk har opgjort disse forhold.

Figur 15. Indeks for henholdsvis henvendelser til skadestue og anmeldelser til politiet vedrørende vold (Odense), 1980-2003

Note og kilder: Skadestue: Personskader opstået ved ulykker behandlet på skadestuen, Odense sygehus, Ulykkes Analyse Gruppen, Odense Universitetshospital, diverse år; Politiet: Politiets Årsberetning, Rigspolicefen, København, diverse år (anmeldelser vedr. straffelovens §§ 244-246). Indeks baseret på 1.320 henvendelser til Odense sygehus i 1980 og 305 anmeldelser til politiet.

Her kan man se (figur 15), at indtil omkring 1987 udviser såvel de politiregistrerede tal som skadestuebehandlede voldstilfælde stigning, men hvor de politiregistrerede voldstilfælde fortsætter med at stige fra 1987 og fremefter, stagnerer skadestuetallene. Fra 1987 til 2003 synes der at være sket tæt ved en fordobling i anmeldelsestilbøjeligheden i Odense-området. Fra Århus-området foreligger der undersøgelser og opgørelser, der peger i samme retning (Brink, 1998; Brink & Sørensen, 2001). Her fandt man en stigning fra 1981/82 til 1987/88, men herefter direkte et fald i skadestuebehandlede voldstilfælde. Faldet kunne især tilskrives de 15-24-årige mænd. Samtidig kunne man iagttage en stigende tilbøjelighed til at anmeldte voldstilfældene/voldsskaderne til politiet.

5. KRIMINALITETEN 2005

Det er fremgået, at situationen, således som den er kortlagt i den senest gennemførte undersøgelse, i 2005, er den, at 20 pct. af befolkningen mellem 16 og 74 år i løbet af et år udsættes for tyveri, vold og/eller hærværk, jf. også tabel 1. I absolutte tal drejer det sig om 786.000 mennesker. 13 pct. udsættes for tyveri (507.000), 8 pct. for hærværk (318.000) og 2 pct. for vold (69.000).

Tabel 1. Opsummerende omkring 16-74-årige danskeres udsathed for kriminalitet i løbet af et år, 2005

	Tyveri	Hærværk	Vold	Tyveri, hærværk og/eller vold	Ikke udsat for hverken tyveri, hærværk eller vold
Procent udsat seneste år	13	8	2	20	80
Antal ofre i absolutte tal	507.000	318.000	69.000	786.000	3.158.000
Antal kriminelle handlinger ofrene har været udsat for	518.000	322.000	i.b.	i.b.	i.r.
Procent af ofrene, der har været udsat flere gange	29	23	35	37	i.r.
Procent af ofre, der har anmeldt til politiet (sidste gang)	67	47	43	60	i.r.

Tegnforklaring: i.b. = ikke beregnet; i.r. = opgørelse ikke relevant.

Af de, der har været ofre for kriminalitet, har 60 pct. (mindst én gang) anmeldt det, de har været udsat for, til politiet, eller politiet har – ifølge offeret – fået nys om forholdet på anden vis end via offerets anmeldelse. Det svarer til knapt en halv million borgere, der har anmeldt forhold til politiet. For tyveriofrene er anmeldelsesprocenten 67, for hærværks ofre 47 og for volds ofre 43. For vold er det som ved tyverier og hærværk muligt at foretage beregninger af, hvor mange handlinger, det drejer sig om, men resultatet af sådanne beregninger på voldsområdet er forbundet med meget stor

usikkerhed på grund af små tal. Beregningerne vil blive foretaget, når data for 2006 kan indgå. Afrundet kan det siges, at det samlede antal kriminelle handlinger, der er overgået 16-74-årige danskere i løbet af et år er omkring 1 million.

Reviktimisering eller offerrecidiv

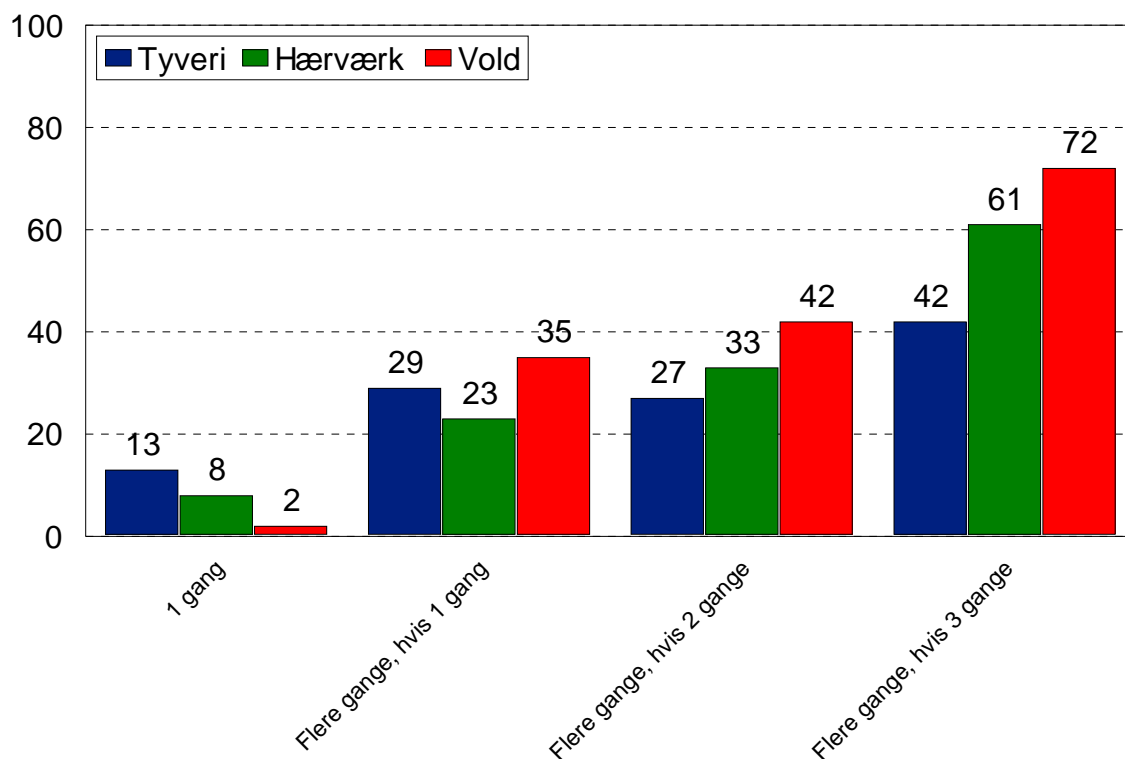
Det er velkendt fra andre undersøgelser, at kriminaliteten har sine ”ulykkesfugle”. Langt flere, end man skulle vente, hvis tilfældighederne alene rådede, har været udsat for kriminalitet flere gange i løbet af et år.

Hvis tilfældighederne alene rådede, skulle man f.eks. forvente, at det ville være et ud af femogtyve ofre, der havde været udsat flere gange, mens det – som det fremgår af tabel 1– faktisk er mere end hvert tredje. Den kraftigt forøgede risiko for reviktimisering gør sig gældende såvel med hensyn til risikoen for at blive udsat for en anden type forbrydelse som for at blive udsat for samme type forbrydelse flere gange.

Selv om der er en overrisiko for at blive udsat for andre typer af forbrydelser, når man er blevet udsat for én, er det dog langt de fleste, der i løbet af et år alene udsættes for *enten* tyveri *eller* hærværk *eller* vold, nemlig 86 pct. af ofrene. Den mest udbredte ”kombination” er tyveri og hærværk. Man kan forestille sig, at det her ofte drejer sig om to sider af samme kriminelle handling eller det samme forløb, eksempelvis et indbrud.

Det fremgår af figur 16, at reviktimiseringsrisikoen er stor specielt for vold. Risikoen for at blive udsat for vold i løbet af et år er 2 pct., men hvis man har været udsat én gang, er der 35 procents risiko for, at man udsættes for vold igen inden for samme år. Har man været udsat to gange, er risikoen for, at man udsættes igen, 42 pct. – og har man været udsat tre gange, er risikoen for på ny at blive udsat hele 62 pct. Det er tidligere påvist, at det især er i forbindelse med partnervold og vold i forbindelse med arbejdets udførelse, at reviktimiseringsrisikoen er stor (Balvig, 1998).

Figur 16. Risikoen – i procent – for i løbet af et år at blive udsat for en forbrydelse forudsat at man ikke er blevet udsat tidligere, at man er blevet udsat én gang, udsat to gange eller udsat tre gange, 1995

Hvem udsættes for kriminalitet?

Nogle af tallene i tabel 1 kan umiddelbart give anledning til undren. Selv om offerrecidivet for såvel tyveri som hærværk ikke er ubetydeligt, er antallet af tyverier ikke meget større end antallet af tyveriofre. Dette beror på, at der er korrigeret for den såkaldte "husstandsfaktor". Det vil være sådan, at nogle tyverier har flere ofre, f.eks. en del af indbruds- og biltyverierne. Derfor bliver antallet af tyverier for stort, hvis man i en offerundersøgelse blot ganger op fra det gennemsnitlige antal gange, de interviewede har været udsat for tyveri, til hele befolkningen (jf. Balvig, 1980-83).

Tabel 2. Procent mænd og kvinder der det seneste år har været udsat for kriminalitet, 2005

Pct. udsat for ...	Mænd	Kvinder	Alle
Tyveri	15	11	13
Hærværk	8	8	8
Vold	2	1	2
Tyveri, hærværk og/eller vold	22	18	20

Når der ikke ved hærværk er forskel på mænds og kvinders risiko for at blive udsat for denne forbrydelse, jf. tabel 2, skyldes det formentlig, at hærværk i høj grad rettet sig mod "fællesgoder" som f.eks. boliger.

Såvel risikoen for vold som risikoen for tyveri er større for mænd end kvinder. Det er baggrunden for, at også den samlede risiko for at blive udsat for kriminalitet i løbet af et år er større. Til gengæld er de kvindelige ofres risiko for reviktimisering større end mændenes. 38 pct. af de kvinder, der har været udsat for kriminalitet, har været udsat for det to gange eller flere. For mændene er denne reviktimiseringsrisiko 27. Hvis man således kunne gøre det hele op i kriminelle *handlinger* – hvilket bliver muligt når oplysningerne i offerundersøgelsen fra 2005 kan suppleres med oplysninger fra 2006 – er det tænkeligt, at kvinder her ville vise sig at være mere udsat end mænd.

Selv om de kvindelige ofre gennemsnitligt har været udsat flere gange, er der lidt færre af dem end af de mandlige ofre, der en eller flere gange har anmeldt det, de har været udsat for, til politiet – 57 over for 61 pct.

Tabel 3. Procent i forskellige aldersklasser der det seneste år har været udsat for kriminalitet, 2005

<i>Pct. udsat for ...</i>	16-24 år	25-39 år	40 – 74 år	Alle
Tyveri	21	14	10	13
Hærværk	13	9	7	8
Vold	5	2	1	2
Tyveri, hærværk og/eller vold	31	23	16	20

Risikoen for at blive udsat for kriminalitet er faldende med alderen. Mens næsten hver tredje af de 16-24-årige er blevet udsat for kriminalitet i løbet af et år, er det hver sjette af de 40-74-årige, jf. tabel 3. Relativt set er det især voldsrisikoen, der er koncentreret til de unge aldersklasser, men de unge er også mest udsat for såvel tyveri som hærværk.

Den gennemgående mest udsatte gruppe er unge mænd, mens den mindst udsatte gruppe er midaldrende og ældre kvinder, jf. tabel 4.

Tabel 4. Procent mænd i aldersgruppen 16-24 år og kvinder i aldersgruppen 40-74 der det seneste år har været udsat for kriminalitet, 2005

<i>Pct. udsat for ...</i>	Mænd 16-24 år	Kvinder 40-74 år	Alle
Tyveri	26	10	13
Hærværk	12	6	8
Vold	7	1	2
Tyveri, hærværk og/eller vold	34	15	20

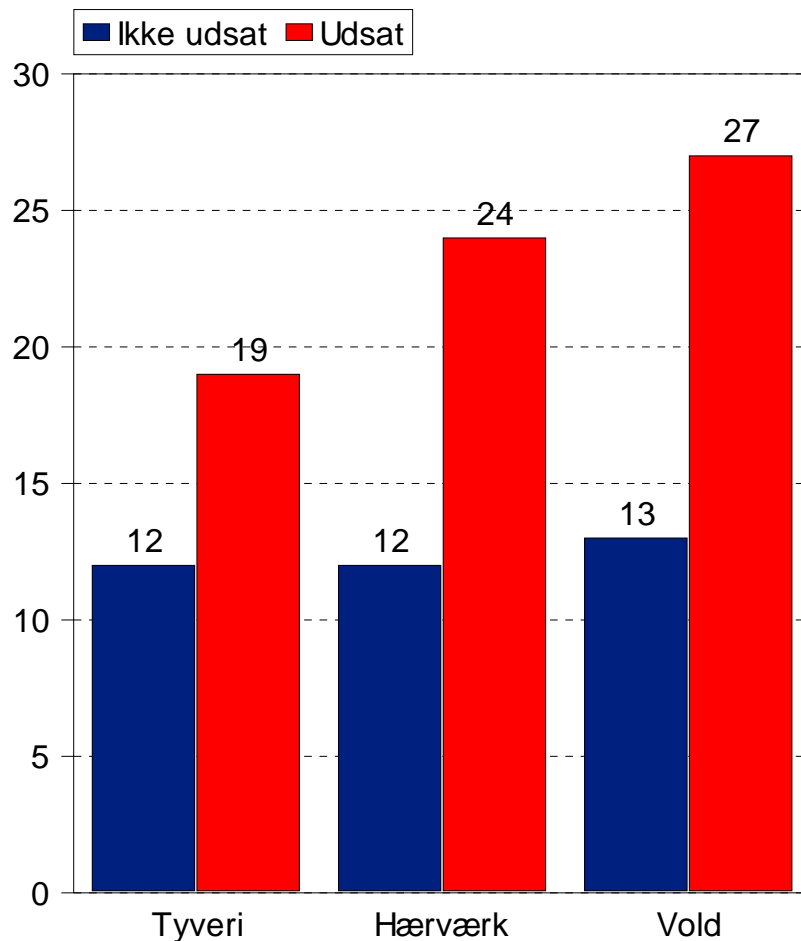
Kriminalitetens omkostninger og skadevirkninger

Konsekvenserne af kriminalitet for dens ofre er mangeartede. Blandt de vanskeligst målelige, men i et moderne velfærdssamfund – med dets mange muligheder for økonomisk restitution og restituerende behandling – mest betydningsfulde, er de psykiske. I offerundersøgelsen er alle blevet spurgt om deres angst for kriminalitet, og vi har derfor mulighed for at sammenligne angstniveauet hos dem, der har været udsat for kriminalitet, med der ikke har. Vi kan dog ikke vide, om en eventuel forskel skyldes virkninger af at være udsat for kriminalitet, og/eller f.eks. om mere ængstelige ofre udsættes for kriminalitet end ikke-ængstelige.

Der er næsten dobbelt så mange af dem, der har været udsat for kriminalitet inden for det seneste år, der ofte eller næsten hele tiden bekymrer sig for deres personlige risiko for at blive udsat for vold, tyveri, hærværk el.lign., 20 pct. over for 11 pct. Selv om dette er en markant forskel, bør man dog også bemærke sig, at 80 pct. af alle dem, der har været udsat for kriminalitet, kun af og til, sjældent eller aldrig tænker på kriminalitetsrisikoen. Såvel kvindelige som mandlige ofre er mere ængstelige end de af deres kønsfæller, der ikke er blevet udsat for kriminalitet.

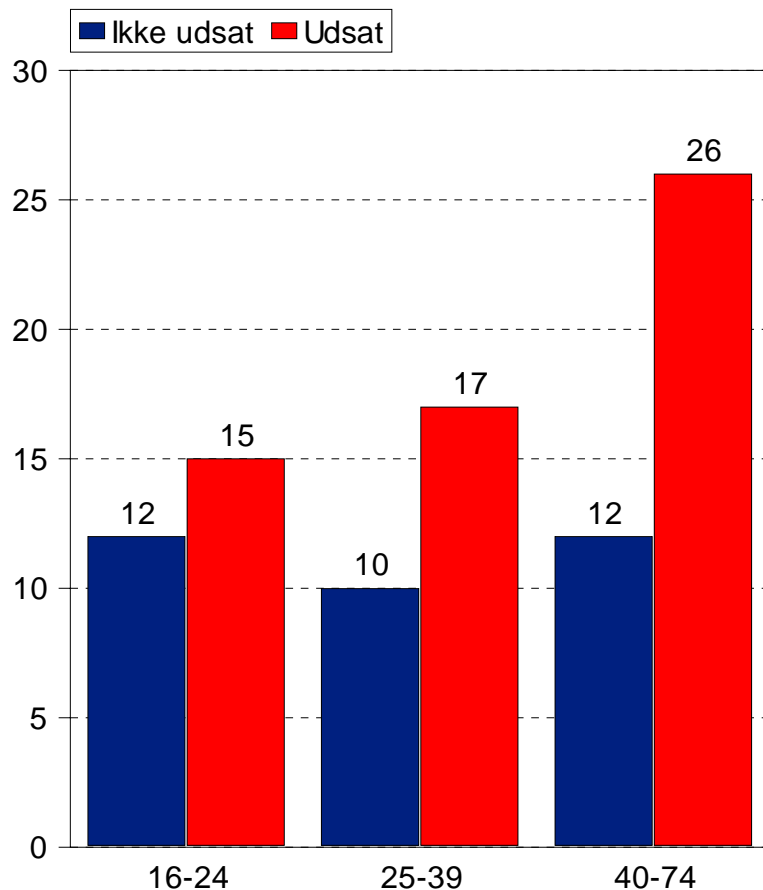
De mest ængstelige er voldsofrene (27 pct.). Herefter kommer ofre for hærværk (24 pct.), mens de mindst bekymrede er tyveriofrene (19 pct.). Tyveriofrene er dog stadig klart mere bekymrede end de, der ikke har været udsat for tyveri (12 pct.), jf. figur 17.

Figur 17. Procent der næsten hele tiden eller ofte går rundt og tænker på deres personlige risiko for at blive udsat for kriminalitet set i forhold til om man har været udsat for forskellige former for kriminalitet inden for det seneste år, 2005

Noget kunne tyde på, at jo ældre man er, desto større er de psykiske skadevirkninger ved at blive udsat for kriminalitet, jf. figur 18. Blandt de, der ikke har været udsat for kriminalitet, spiller alderen ingen rolle for, hvor bange man er, men for ofrene øges angstniveauet med alderen. Dette gør sig gældende for såvel mænd som kvinder, og det er faktisk mere markant for mændene end for kvinderne. At blive udsat for vold synes forbundet med øget angst i alle aldersklasser.

Figur 18. Procent i forskellige aldersklasser der næsten hele tiden eller ofte går rundt og tænker på deres personlige risiko for at blive udsat for kriminalitet set i forhold til om de har været udsat for kriminalitet inden for det seneste år, 2005

Den form for mulig skadevirkning, man umiddelbart forbinder med vold, er fysisk skade. Der er andetsteds mere detaljeret beskrevet og analyseret omfanget af fysiske skader i forbindelse med danskernes udsathed for vold (Balvig & Kyvsgaard, 2006b). For omkring halvdelen af ofrenes vedkommende har volden medført synlige mærker og skader, og omkring halvdelen af disse – svarende til hvert fjerde af alle voldsofre – har måttet lægebehandles.

Den form for mulig skadevirkning, man umiddelbart forbinder med ejendoms- og berigelsesforbrydelser som tyveri og hærværk, er af materiel og økonomisk art. Det er her vigtigt at sondre mellem de umiddelbare og de langsigtede omkostninger eller skader, idet en betydelig del af de umiddelbare skader restitueres gennem, at det stjålne eller ødelagte helt eller delvist genfindes eller erstattes. I offerundersøgelsen for 2005 er alene belyst de umiddelbare økonomiske skader.

Tabel 5. De umiddelbare økonomiske skader ved de tyverier og hærværkstilfælde som danskere mellem 16 og 74 år har været udsat for i løbet af et år, 2005

	Tyveri	Hærværk	Tyveri og hærværk
Stjålet/ødelagt for	4,6 milliarder kr.	1,2 milliarder kr.	5,8 milliarder kr.
Gennemsnitlig skade pr. tyveri/hærværkstilfælde	8.900 kr.	3.700 kr.	6.900 kr.
Gennemsnitlig skade pr. offer for tyveri-/hærværk	9.100 kr.	4000 kr.	7.000 kr.
Gennemsnitlig skade pr. indbygger mellem 16 og 74 år	1.200 kr.	300 kr.	1.500 kr.

De umiddelbare skader ved tyveri og hærværk beløber sig til knapt 6 milliarder kroner, hvoraf mere end tre fjerdedele skyldes tyverierne. Man bør her bl.a. erindre sig, at biltyverier indgår. Størstedelen af stjålne biler genfindes forholdsvis hurtigt og returneres til ejerne (i mere eller mindre oprindelig tilstand). Umiddelbart koster tyverierne og hærværket den gennemsnitlige voksne dansker 1.500 kr. om året.

For tyveriernes vedkommende kan man sammenlignes med en undersøgelse fra 1977. Der var i 1977 godt ti procent færre tyverier end i 2005, og tilsammen beløb de umiddelbare skader sig til 0,6 milliarder kroner eller omkring 1.300 kr. pr. tyveri, jf. tabel 6. Fra 1977 til 2005 er de umiddelbare økonomiske skader i forbindelse med tyveri syv-ottetdoblet og den gennemsnitlige skade pr. tyveri seks-syvdoblet.

Tabel 6. De umiddelbare økonomiske skader ved de tyverier som danskere mellem 16 og 74 år har været udsat for i løbet af et år, 1977 og 2005

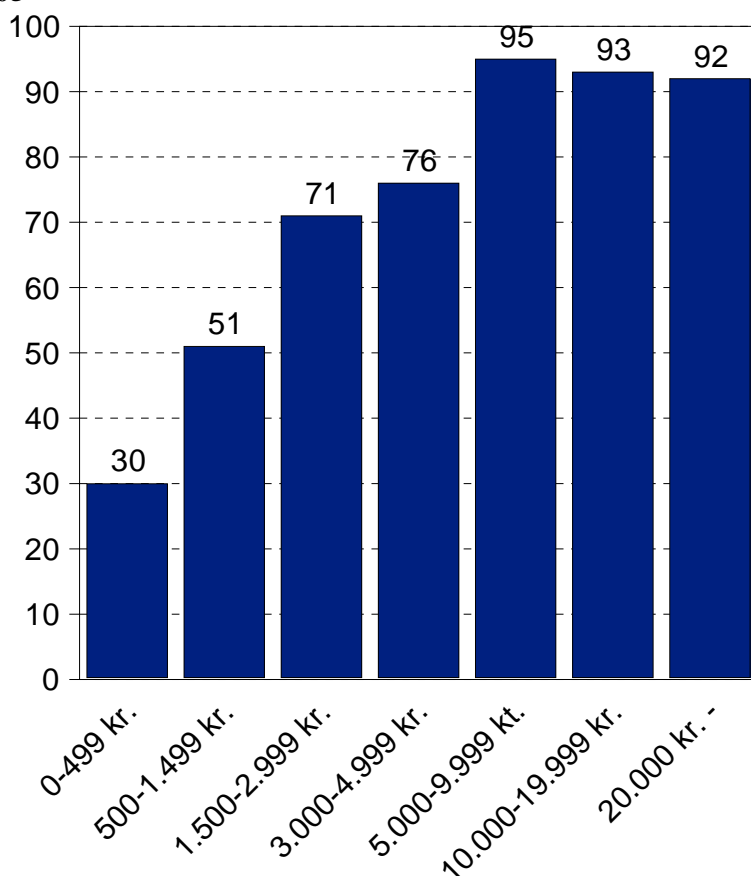
	1977	2005
Stjålet for	0,6 milliarder kr.	4,6 milliarder kr.
Antal tyverier	457.000	518.000
Gennemsnitlig skade pr. tyveri	1.300 kr.	8.900 kr.

Økonomiske mørketal

Det unikke ved offerundersøgelser er, at de kan give os et indblik i mørketallet, dvs. den andel af kriminaliteten som ikke anmeldes, og som ikke registreres hos politiet. Dette er allerede berørt gennem angivelser af, hvor mange af ofrene der har anmeldt, og hvor mange der ikke har anmeldt. I tillæg til disse offerorienterede og handlingsorienterede mørketal muliggør aflæsningen af de umiddelbare økonomiske skader, at vi tillige kan beregne økonomiske mørketal, dvs. hvor stor en del af den samlede mængde skader, målt i kroner, som ikke anmeldes og registreres.

For såvel tyveri som hærværk, stiger anmeldelsestilhøjeligheden med stigende økonomiske skader i forbindelse med tyveriet/hærværket, jf. figur 19 og 20.

Figur 19. Procent tyveriofre der har anmeldt tyveriet politiet i forhold til, hvor meget der er stjålet for, 2005

Når der er stjålet for mindre end 500 kr., er det kun knapt hver tredje, der har anmeldt. Halvdelen har anmeldt tyverier, når skaden ligger mellem 500 og 1.499 kr. Tre fjerdedele har anmeldt, når skaden er mellem 1.500 og 4.999 kr., og mere end 90 pct. har anmeldt, når skaden overstiger 5.000 kr.

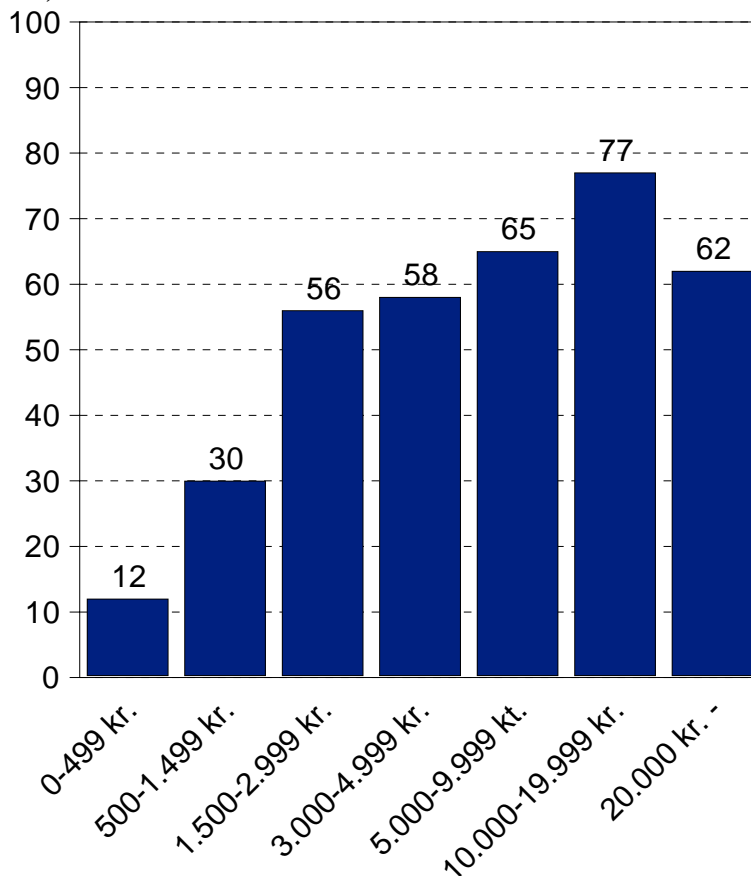
Det økonomiske mørketal er ”kun” 8 pct., dvs. at ”kun” 8 pct. af det samlede beløb, der stjæles for, anmeldes ikke til politiet. Det kan være belastende for den enkelte, men i den store samfundsmæssige sammenhæng må man kunne konkludere, at det økonomiske mørketal på tyveriområdet er et minimalt problem. Dette mørketal kan vel næsten ikke blive lavere, når man betænker, at der også skal være råderum for ofre, der vurderer – og er i deres gode ret til at vurdere – at det i bestemte situationer ikke er rigtigt eller ikke kan svare sig at anmelde det tyveri, de har været udsat for. Snarere kunne man rejse spørgsmålet, om det ikke er et problem, at så mange småtyverier anmeldes. Disse anmeldelser binder – økonomisk, mandskabsmæssigt og materielt – ressourcer op i retssystemet, ikke mindst i politiet, som måske kunne anvendes på større og vigtigere problemer. Som situationen er nu, er hver fjerde af de tyverier, folk anmelder til politiet, tyverier, hvor den umiddelbare økonomiske skade er mindre end 1.500 kr., jf. tabel 7. Det skal tilføjes, at de 8 pct. er et fald i forhold til 1977, hvor tallet var på 10 pct.

Tabel 7. De umiddelbare økonomiske skader ved de tyverier danskere mellem 16 og 74 år har været udsat for, fordelt efter om tyverierne er anmeldt til politiet eller ej (procentfordeling), 2005

TYVERIER	Ikke anmeldte	Anmeldte	Alle
0 – 499 kr.	47	9	22
500 – 1.499 kr.	29	15	20
1.500 – 2.999 kr.	10	12	11
3.000 – 4.999 kr.	7	12	10
5.000 – 9.999 kr.	2	16	11
10.000 – 19.999 kr.	2	10	7
20.000 -	4	26	19
Alle	101	100	100

Anmeldelsestilbøjeligheden for hærværk ligger for alle værdier af umiddelbare økonomiske skader lavere end for tyveri. Det økonomiske mørketal er derfor også højere, 24 pct., svarende til, at hver fjerde krone, der ødelægges for ved hærværk, ikke anmeldes til politiet.

Figur 20. Procent hærværks ofre der har anmeldt hærværket politiet i forhold til, hvor meget der er ødelagt for, 2005

Tabel 8. De umiddelbare økonomiske skader ved de hærværkstilfælde danskere mellem 16 og 74 år har været udsat for, fordelt efter om hærværkstilfældene er anmeldt til politiet eller ej (procentfordeling), 2005

HÆRVÆRK	Ikke anmeldte	Anmeldte	Alle
0 – 499 kr.	28	4	17
500 – 1.499 kr.	26	13	20
1.500 – 2.999 kr.	14	18	17
3.000 – 4.999 kr.	8	13	10
5.000 – 9.999 kr.	11	22	16
10.000 – 19.999 kr.	3	13	8
20.000 -	10	17	13
Alle	100	100	101

For hærværks vedkommende er det færre af de mindre sager end af dem på tyveriområdet, der anmeldes til politiet, og mange af de ikke-anmeldte hærværkstilfælde drejer sig om forholdsvis store ødelæggelser. Hver fjerde af de ikke-anmeldte hærværkstilfælde drejer sig om ødelæggelser for 5.000 kr. og derover, jf. tabel 8.

Disse forskelle mellem de økonomiske mørketal på tyveri- og hærværksområdet beror formentlig først og fremmest på forskelle i, hvad der er forsikret. Muligheden for at få det tabte eller skaden dækket af forsikringen har således en overmåde stor betydning for anmeldelsestilbøjeligheden.

6. BEFOLKNINGENS ANGST FOR KRIMINALITET

Afslutningsvis skal den mere følelsesmæssige side af befolkningens udsathed for kriminalitet berøres. Problematikken om befolkningens kriminalitetsangst har allerede været taget op i forbindelse med spørgsmålet om de mulige skadevirkninger ved at blive udsat for kriminalitet, men det har selvfølgelig også i sig selv interesse at vide, hvor stor en del af befolkningen der er utrygge, uanset om de har været udsat for kriminalitet eller ej, og hvordan udviklingen i denne utryghed er.

Af tabel 9 fremgår, hvor stor en del af de 16-74-årige der i undersøgelsen i 2005 gav udtryk for, at de var utrygge i form af, at de ofte bekymrede sig om deres personlige risiko for at blive udsat for kriminalitet. 13 pct., svarende til godt en halv million af befolkningen mellem 16 og 74 år, tilkendegav, at de næsten hele tiden eller ofte bekymrede sig om deres personlige risiko for at blive udsat for kriminalitet. I den anden af spekteret tilkendegav godt 60 procent, svarende til op mod 2½ million danskere, at de sjældent eller aldrig tænkte på deres personlige kriminalitetsrisiko.

Der er i denne undersøgelse ikke nogen større aldersmæssige forskelle med hensyn til, hvor mange der er ængstelige for at blive udsat for kriminalitet, mens lidt flere kvinder end mænd gav udtryk for, at de er bange.

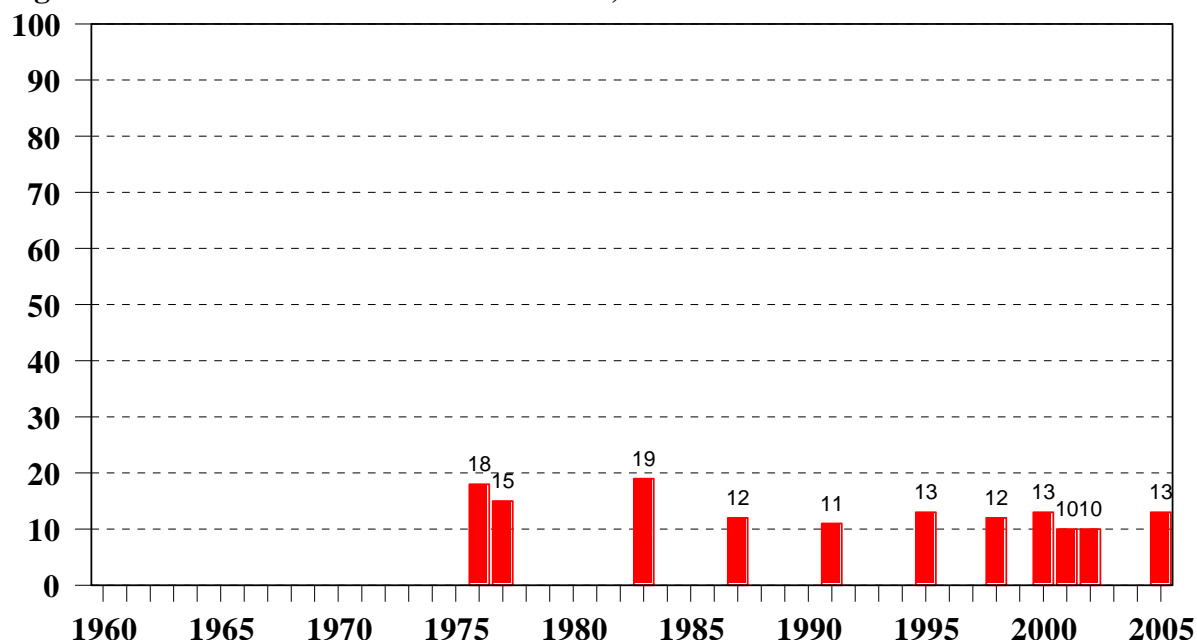
Tabel 9. Procentfordeling af 16-74-årige efter hvor ofte de bekymrer sig om deres personlige risiko for at blive udsat for kriminalitet, 2005

	Procent	Absolutte tal
Næsten hele tiden	1,8	69.959
Ofte	11,3	445.015
Af og til	25,5	1.006.077
Sjældent	39,5	1.557.162
Aldrig	21,8	860.960
Uoplyst	0,1	4.715
ALLE	100,0	3.943.888

Det er blevet fremhævet, at 1986/87 var et mærkeår i kriminalitetens historie i Danmark. Det er det også, når det drejer sig om befolkningens angst for kriminalitet, idet man samtidig med at kunne konstatere, at kriminaliteten aldrig før havde været så høj som nu, tillige kunne konstatere, at der

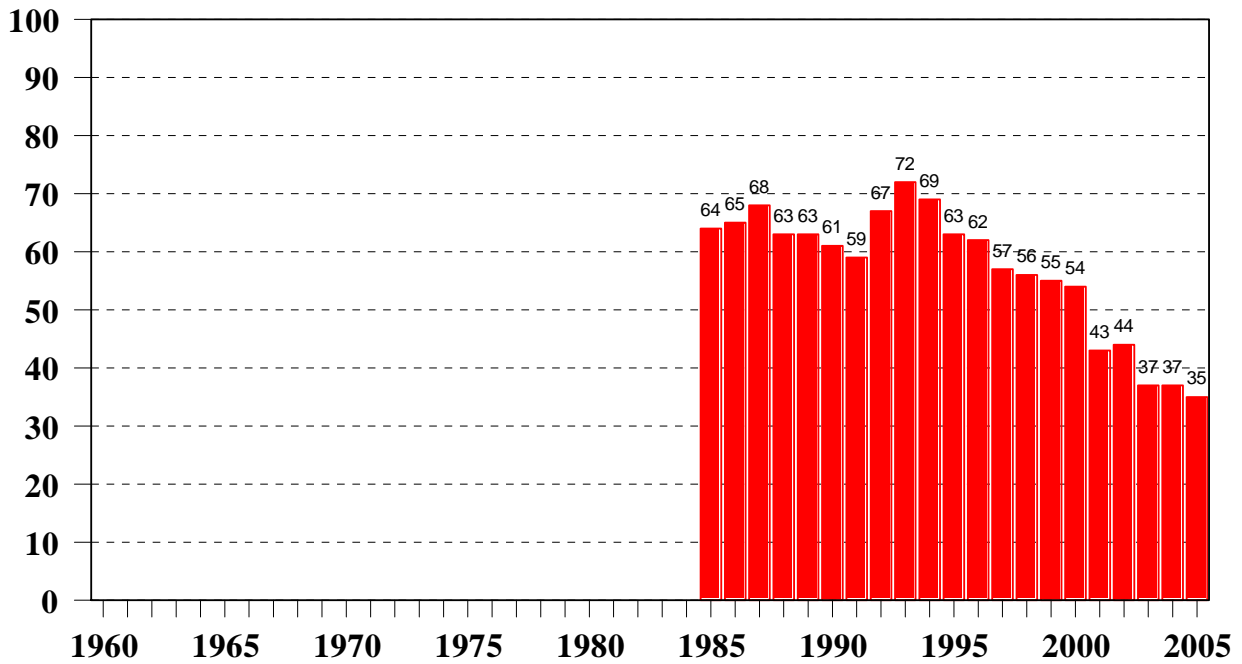
aldrig før (så længe man havde målt det) havde været så få, der var ængstelige for at blive udsat for kriminalitet.

Figur 21. Procent af befolkningen der næsten hele tiden eller ofte bekymrer sig om deres personlige risiko for at blive udsat for kriminalitet, 1960-2005

De tre målinger, man havde fra tidligere, viste, at 15-19 pct. var ængstelige. Målingen i 1987 viste, at det nu "kun" var 12 pct. To årtier senere, i 2005, kan vi konstatere, at angsten har holdt sig på dette lavere niveau. De syv undersøgelser, der er foretaget siden 1987, viser, at det i de sidste knapt tyve år har været mellem 10 og 13 pct. af den voksne befolkning, der *personligt* har været og er bange for at blive udsat for kriminalitet. Målinger af den mere *samfundsmæssige* bekymring over kriminaliteten viser, at denne i 2005 ligger på et langt lavere niveau end i 1987. Hvor det, som også tidligere nævnt, var omkring to ud af tre, der var meget bekymrede, var det i 2005 "kun" godt og vel hver tredje, jf. figur 22.

Figur 22. Procent af befolkningen der er meget bekymrede over kriminaliteten i samfundet, 1960-2005

Kilde: Institut for Konjunktur-Analyse, bearbejdning foretaget af Justitsministeriets Forskningsenhed.

7. LITTERATUR

Andersen, Ole Ejnar: ”Kriminalitetsrisikoen var i 1984 25% - og mindst blandt de ældre”, *AIM-NYT*, 12. juli 1985a.

Andersen, Ole Ejnar: *Ofre for vold og overfald i Danmark 1971-1984*, Forskningsrapport nr. 27, Justitsministeriet: Kriminalpolitisk Forskningsgruppe, december 1985b.

Andersen, Ole Ejnar: ”Godt hver 10. dansker følte sig udsat for vold/overfald i 2. halvår 1986”, *AIM-NYT*, 6. november 1987.

Balvig, Flemming: *Studier over tyveriforbrydelsen I-V*, Forskningsrapport nr. 12 (1980), 13 (1980), 14 (1980), 20 (1982) og 22 (1983), Justitsministeriet: Kriminalpolitisk Forskningsgruppe, 1980-83.

Balvig, Flemming: ”Befolkningssammensætningen og den fremtidige kriminalitetsudvikling”, i *Rapport fra 27. nordiske forskerseminar i Ljusterö, Sverige*, Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi, 1985, s. 41-88.

Balvig, Flemming: *Den tyvagtige dansker. Brudstykker af kriminalitetens udvikling gennem tre århundreder, fra 1725 til 2025*. København: Borgens Forlag, 1987.

Balvig, Flemming og Cecilie Høigård: *Kriminalitets og straf i tal og tekst*. København: Borgens Forlag, 1988.

Balvig, Flemming: *Ungdom oplever mere vold! En oversigt over danske voldsofferundersøgelser 1970-94*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1995.

Balvig, Flemming: *Voldens omfang og karakter. Oversigt over resultater fra voldsofferundersøgelsen 1995*. København: Information fra Rigspolitechefen, Rigspolitechefens trykkeri, 1996.

Balvig, Flemming: *En rundrejse i voldens nutidshistorie*. København: Det Kriminalpræventive Råd, 1997.

Balvig, Flemming: *Vold på gaden, i hjemmet og på arbejdet. Oversigt over resultater fra voldsofferundersøgelsen 1995/96*. København: Information fra Rigspolitechefen, Rigspolitechefens trykkeri, 1998.

Balvig, Flemming og Britta Kyvsgaard: *Vold og overgreb mod kvinder. Dansk rapport vedrørende deltagelse i International Violence Against Women Survey (IVAWS)*. København: Københavns Universitet/Justitsministeriets Forskningsenhed, februar 2006a.

Balvig, Flemming og Britta Kyvsgaard: *Volden i Danmark 1995 og 2005*. København: Københavns Universitet/Justitsministeriet/Det Kriminalpræventive Råd/Rigspolitechefen, januar 2006b.

Blum, Jacques og Michael Porsager: *Det andet Danmark. Social Årbog 87/88*. København: Politikens Forlag, 1987.

Brink, Ole: *Vold i Århus*, Aarhus Universitet: Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, 1999.

Brink, Ole og Villy Sørensen: "Er voldens mørketal faldende?", *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, nr. 4, december 2001, s. 230-239.

Christensen, Else og Inger Koch-Nielsen: *Vold ude og hjemme. En undersøgelse af fysisk vold mod kvinder og mænd*. København: Socialforskningsinstituttet, Rapport 92:4, 1992.

Kjøller, Mette og Niels Kr. Rasmussen: *Sundhed og sygelighed i Danmark 2000 & udviklingen siden 1987*. København: Statens Institut for Folkesundhed, 2002.

Kyvsgaard, Britta: *Voldskriminelle og voldskriminalitet*. København: Kriminalistisk Institut, Københavns Universitet, 1995.

Lardell, Allan: "Kriminalitet fordobles. Dyster spådom fra rigspolitichef", *Politiken*, 12. juli 1987, 1. sektion s. 7.

Larsen, Poul Henning: "Recidivstatistik 1979-1989", *Kriminalstatistik 1993*, Danmarks Statistik, 1995.

Thulstrup, Jørn m.fl.: *Danskerne 2006 ... derfor holder opsvinget*. København: Institut for Konjunktur-Analyse, november 2005.